Усьве Бәк'о

К'әскәсор

ЕРЕВАН

Усьве Бәк'о

Ûsivê Beko
Keskesor

К'әскәсор

Нәширәта Һ'ӧкӧмәта
Әрмәнистане
Ереван 1961

ՈՒՍՎԷ ԲԱՔՈ (ԲԱԿՈԵՎ)

ԾԻԱԾԱՆ

(Քրդերեն լեզվով)
Հայպետհրատ, Երևան 1961 թ.

УСУВЕ БАКО (БАКОЕВ)

РАДУГА

(На курдском языке)
Армянское государственное издательство
(Айпетрат), Ереван, 1961

ЖЬ АЛИЕ РЕДАКТОР

Усьве Бәк'о (Бакоев) ԝәк'иле нвиск'аред к'öрдайә советиейә сьлсьләта аһьлә.

Заротийа хԝә автор дәрбаз кьрйә бәри революйусиа Октйабре, нава чәтнайе у зәлулиеда.

Хԝәндьна хԝә стәндйә һена Һ'öкöмәта Советие.

Усьве Бәк'о öса жи бь активи т'әви шәр'е Ԝәтениейә Мәзьн буйә, бона к'ижани һатйә р'аԝакьрьне бь ордена у медала.

. Шьеред Усьве Бәк'о гәлә щара нәшрбунә газета «Р'йа т'әзә»-да у һатьнә даине р'адиоеда, т'әрщмәи змане руси у әрмәни бунә.

Ве бәрәвокеда тенә нәшькрьне п'әрәк шьеред ԝийә лирикиейә сәйасәтие, щара ә'ԝльн те нәшькрьне поэм дәрһәԛа класике к'öрдайә прогресиви бәрбьч'ә'в ԛöр'на XIV—XV Фәԛие Тәйра, поэма «Хәләԛа агьрда» дәрһәԛа шәр'е Ԝәт'әниейә Мәзьнда у кәрик жь поэма нәк'öтакьри «Һ'әсо у Зәлхе».

Бәрәвокеда щики лапи бащԛә дьгрьн шьеред Усьве Бәк'ойә лирикиейә вәкьри, ед кö нава литература к'öрдада һ'әсаб дьбьн щер'бандьнед ә'ԝльн.

БЬН П'ӘНЩЕ ТӘ'ВА Р'ÖҺ'Р'ӘҺ'М У ГӘРМДА

* * *

Ах, әз кәтьбум лап хафлԛәда,
Ħава гәлие кур, мә'р т'жи теда.

Чардоре мьн т'ә'ри-т'ә'ристан бу,
Бһар жи дьбей ԛәй звьстан бу.

У ньшкева мьж, думан һьлкшйа,
Т'ә'ва хԝәш р'уе хԝә нишани мьнда.

Бьн п'әнще т'ә'ва р'ӧк'р'әк'м у гәрмда,
Бәрбь хԝәндьне р'ӧк'е мьн п'әрвәда.

Аԝа әз аза, бьн п'әнще т'ә'ве,
Р'әк'әт дьстрем кламе шайе.

ОКТЙАБР

О, һ'әзар щари сәлам Октйабра Мәзьн,
Ә'мре хԝәш, бәхтәԝари да мә изьн.
Һ'әзар ԛŏрнә, һ'әзар сал у зәман,
Һ'әзар ԛәзиа, һ'әзар зŏлме гран.
Һа дәрбаз дьбун мина базьрган,
Ԛамчи, к'ŏтан мәщал нә дьдан.
Дьле мә т'жи һерс у кован,
Т'ьм дәрдлу бун хәбатк'аран,
Бо азайе һәргав шәр'ван.
Ә'рде жи ԛәбул нә дькьр зŏлмк'ари.
Дьхԝәст азайи у гŏлбьһари.
У чаԝа бруск, агьр у т'офан,
Двей ԛәй һәв хьстьн ә'рд у ә'зман.
Пәй шәрк'арйа чәтьн у гран,
Бәла-бун бруск, тәйрок у баран.
У шкәст буза окиана у бә'ра,
Ава ԝана кьшйа ль һ'әму дәра.
К'ьшйан һ'әзар кание зәлал у авсар,
Щмаә'та мьн жи ав же вәхар.
Тŏ хер һати Октйабр щан,

Ŏлме Ленинва баргран.
Ленин бу ԝәки р'ожа тә кьвшкьр,
У пе тә дәри ль мә вәкьр.
Ленин бу-нава дŏнздәһ мәһа
Бжарт мәһа тә у наве тә да.
Иро сәрһатийа чьлсалийа тәйә,
Иро буйина чьлсалийа тәйә
У һ'әсабдарийа мә ль бәр тәйә.
Хәбатчие дьнйе т'әв мәнә иро,
Р'енишандаре ԝанайи иро.
Бәйраԛа тә ԝа дәст хԝәда гьрти,
Дьнйа бәр бь тә те ԝа кьн готи.
Октйабра Мәзьн, чь бежьм лайԛи тәбә,
Чь бәжьм кŏ дайина тә теда т'ŏнәбә?
Гәло чь бежьм һ'ежай тәбә,
Ԝәки дайин у мәзьнайа тә кьвшбә?
Әгәр бежьм кŏлилк, гŏл, р'ьһан,
Әԝ дьч'ьлмьсьн, кьнә ә'мре ԝан.
Де у бав бежьм, әԝ жи һьндькә,
Дайина ԝана бәр тә п'ьр'тикә.
Ԝан т'әне нәхԝандити һьштьн пәй хԝә
У бьрине курва дур к'әтьн жь мә.
У дьле мә һ'әрт'ьм тә'ристан бу,
Бһар жи бона мә звьстан бу.
Тŏ буйи, тә р'онайи кьрә дьле мә,
Тŏ буйи, тә шәԝԛ у гәрмайи да мә,
Ԝа тә звьстан жи кьрийә бһар,
У р'о жи бәр тә ньмзә у беч'ар...
Т'охьме тә шин буйә ль һ'әму дәра,
Әгәр сәр хԝәлие, әгәр сәр бә'ра.

Жь дайина тә бинфьрәмә иро,
У wa әз әйдәване тәи иро.
Азайи, зьман, qәwәт, әмьр, тә дайә,
У бина бәр мә жи бь сайа тәйә.
Awa жь дайина тәйә пърqимәт,
Зәлултйа нава qӧрна жь мә дур кәт.
Әзе wa бьстрем Октйабра Мәзьн,
Әйдәване кефло әйни әзьм.
У бьра дәнге мьн жь чйае
Әләгәзе, тәви бае we
Һәрә wәлате дьн,
Баш бьзанбьн Октйабре чь дайә мьн,
Мьләтед мә: кӧрд, белорус,
Урьс, украин, qазах, тaтaр
У е дьн йәкьн, йәкәхтиар.
Щмаәта мьн жи wa нав wанда
Бьре бьчукә әw нәму дәра.
Мәра тьрс нинә гәфе дьжмьна,
Дране туж кьри у бомбе wана.
Әдлайе дьхwазьн әм тъм у һәрщар,
Бәйраqа Ленин дәст мәда кӧбар.

СӘЛАМ ОКТЙАБРЕРА

Сәлам, сәлам, һәзар сәлам, щан Октйабр,
Тӧ кӧбарийа әмре мәи, хwәш Октйабр.

Щан октйабр, тә ронаи мәра ани,
Бьн шәwqа тә гӧл у сосьн гьшк хәмьлин.

Ль чйае мә шьване кӧрд кәр у лал бун.
Кӧлилке мә нава сала бинхwәш нәдьбун.

Әрд у әзман qәй дьгрйан, беилащ бун,
Нава сала искә-искә каниед мә бун.

Гӧндие кәсиб щарәкева дьман бьрчи,
Пара wан бу силлә, кӧтан, qар у qамчи.

Әләгәз жи жь дәрде мә qьнщьли бу,
Жь әwре рәш у думане аза нәдьбу.

Ле тӧ һати, бь хер һати, бо мә һати,
Бинсвьки, мәра ани фреqәти.

Тӧ дьл у әшq бо мә һати, щан октйабр,
Хwәйе мала, дьле мә ша, чәве мә т̓ер.

Ќәсе шьван, нһа шабә у бьќәнә,
Бь кӧбари дә тӧ бьстре әмре т̓әзә.

Срйа тәйә, дә хәбәрдә, бльнд, qӧр̓ә,
Ќәму дәра бехоф, аза һа бьгәр̓ә.

Мәрие хәриб, кочәр-гәр̓ок, е бехwәли,
Бра бьбһен клама тә, йа алави.

Бьдә п̓әйе октйабре, бьстре шәв-р̓о,
Qаим бьстре, әйдә мәйә р̓ожа иро.

ДАЙКА МӘ ӘРМӘНИСТАН

1

Дьле мьнда ќӧб у агьр
У биранинед нәтәмьр.
Дә р̓абә, нәр̓әкәт дьло,
Әм һәвр̓а һе шабьн иро.
Бьсә дьло, чьр̓а ләзи,
У мьн зутьр тӧ дьбәзи?
Бьнһер̓, сәр мәйдана Ленин
Чьqас кәвоткед әдлайбьр
Дьфьрьн бәр п̓әрде әзмин,
Мина кӧлие бәрфа гьр
Тәв һәв буи дьбарьн,
Дора һәwз дьгәр̓ьн.

2

Иро әйдә тәйә Wәт̓ән,
Ќәр алийа шабунә у кән.
Бһар вәбуйә п̓ашла тәда.

Буйи даре бук у зә'ва.
Тә вәкьрйә синг-бәре хwә.
Сәwдәсәрьм сәр хәмле тә.

3

Ча хәwна нәвәгәрйайи,
Һале тәй дәрбаз, пър' чәтьн
Йәко-йәк тенә бира мьн.
Гәлә кәдхōр у мьлкәдар
Мина гōре дәвхун у һар,
Һьм е щи, һьм дәрәкед дьн,
Wа һәсьләта тәйә сале
Дьбьрьн у дьр'әвандьн
Жь бедәре у жь чоле,
Тә дьһиштьн нава зōлме.
Жь кәда хwә дьмай тьма.
У нәдwерин бьпьрсйана
«Мә'нә чьйә, ахьр чьма?».

4

П'ашла тәда мәзьн бумә,
Чьнийә кōлилкед тәйә хас,
Ч'йа у бание тә гәриамә
Нәхwәнди, сәрqот у п'ехас.
Т'әв әwләде тә дайка мьн
Әз жи әwләдәки тә бум,
Наве хwәва әз йәки дьн.

5

Гәлә-гәлә руньштьмә
Р'әх кание тәйә зәлал.

Жь һәр канийа ав вәхарйә,
Мина шире дайка һәлал.
Пе п'ьнщар'а синг-бәре тә,
Һәрт'ьм хwәр'а дьбумә т'ер,
Дьхар кәрәнг, спьнг, гзер.
Хәма дьле хwә чәтьнр'а,
Т'әви тәйр-туйе тә дьстра,
У мьн пе блура дарин
Дьр'ет зōлма сал у зәмин.

6

Нав кәwшана, ль сәре ч'йа,
Нава гәлиед тәйи кур,
Һәму дәра, бал һәр мәрийа
Дәрд-хәме тә дьбун мәшур.
Жь әwләде тә бона бәхт
Дькәwгриан хәрибйеда,
Һа дьгәрйан wәлат-wәлат,
Ле әwана ә'мре хwәда,
Нава днйае, qōлч'әкида
Нә дьдитьн щики р'әвәт.
Бәхт ль wана бубу qйамәт.

7

Севана ә'wркьлдаи,
Ч'әме хwәва әт'им майи,
Һәвр'а дьгрьйан бь зәлули.
Зәнгуйа р'әвокә нә'с, шәв-рож
Дьһат дора тә дьгәрйа,

Дькшйа, дьчу хафлqəда,
У щи нəдьдит ера хwəда.
Әлəгəза шəде qӧр'на,
Һəзар кəсəр дьле wеда,
Хwə печа бу нава əwра,
Дькьрə һəwар у qир'ин.
Гəлие wе жь зӧлма зəмин,
Жер'а бубун кӧл у брин.

8

Хəзаб у нəр'астйа зəмин,
Һəwар, хəм-дəрд у грие тə,
Т'əвн гӧр'рина əрд-əзмин,
Гһиштнə бəр гӧһе Ленин.
Әw бь дəсте мерхасе хwə,
Хwə гһиандə һəwарйа тə.
Тӧ кəниайи, тə хwə шданд,
Qəwат т'опкьр, р'абуйи жь п'ьйа.
Qəйд у чидаред хwə qəтанд,
Тəр'а кəнйан бьлбьл у ч'йа.

9

Тə жь алие хwə дайка мьн,
Һəмеза хwə фрə вəкьр,
Бь дьл-əшq гешкеши мə кьр:
Ә'мре че, нвисар, хwəндьн.
Сəр мьле тəйə чьл бһар,
Һəр бһарəк кəда кəлал.

10

Зəнгу тəр'а буйə кəмбəр,
К'анакергэс qашəк ль сəр,
Р'е кəтйə, дьмəшə те,
Гртйə пьшта Ереване,
Мина чекьрдарəки че.
Ч'əвканийа wе Севанзивə,
Әw пе əмре хwəйи лəзва
Кəтйə нава гӧл у рəза
Бəжн у бала тə дьпивə.

11

Чьqас п'ьрьн лəмпед Ленин,
Шəwqа wана гьртйə əзмин,
Пе ищqа хwə нава һəwе,
Qəй гьртьнə шькле Ленин.

12

Һəзар сазбəнд у ӧлмдар,
Һəзар дəнгбеж, п'алə, гӧнди,
Әз жи тəв wан ча йəкəхтиар,
Бь змане хwəйи кӧрди,
Бона əйда тəйə əзиз
Тиньм слава алави,
Wəкə мəзьнайа ч'йае
Әлəгəзе, qаси Масис.

13

Wа Еревана хəмьли
Әw qəй деме тəйə əйни,
П'ьра Тəзə, Пабеда бəдəw,

Qəй щот гӧстиле тəнə əw.
Мəйдана Ленине дəрсдар,
Ленине Мəзьн, азадар
Буйə ə̓нйа тəйə кəвəр.
Awa т̓аще сəре тəйə
Ə̓лəгəза мə чартə̓пə,
Тəйр у туе we дəнгбеже тə.

14

Тӧ дəлали, дəлал Wəт̓əн.
Тӧ мрази, гӧман у ч̓ар.
Əwлəдед тə кəзар-кəзар,
Хушк у бра, тəв йəкəхтиар.
Авлкəйати, бьлбьл, бһар.
Əwə мə̓нə ви ə̓мрида,
Саз у qəлам дəсте мьнда,
Ч̓а хортəки бəрбь мраз
Жь кӧба тə набьм хлаз.
Тə вəкьрйə дəргə у бəхт,
Хали набьм рож у сəкəт.
У əwə сəбəб, бона мьн,
Wa хенщи тə, Wəт̓əне
Мəйи Советиейи Мəзьн,
Тӧннə тӧ щнəтəкə дьн.

15

Кəргъм шабə ширьн Wəт̓əн,
Сази тə те хəбат у кəн,
У пе кəда хwəйə кəлал
Бəхт у мраз бинə һəр сал.

ƏРМƏНИСТАНЕР'А

О, чьqас бəдəwи,
Аза у кӧбар
Бəжна хwəва хəмьли
Тӧ ч̓аwа бһар.

Кəртъм дькəни awa
Бь кəне ширьн,
Ч̓аwа шə̓де шə̓дəтийа
Азаийа мəзьн.

Мьн тӧ дити һева
Шəркарийа тəда,
Бьн нире хəлqеда,
Нав ч̓əтьнаеда.

Һесред тə ə̓йни мина
Ава каннйе мə,
Дькшийа нав сал-зəма
Сəр сурəте тə.

Жь əwлəде тə гəлə,
Гəлə бе гӧнə,
Стохар, чун, бунə гəр'ок
У р'ьсq бəрəвок.

Тӧ эт'им нини, ньһа,
Ча бəре беч'ар,
Ль пьшта тəнə awa
Дуз панздəһ бьра.

Wa Ленин у Октйабр
Xwə гиһанднə тə,
Тəр'а анин нойабр,
Вəбу дəрге тə.

Əрмəнистана дəлал,
Тə дьхаст бьлбьл,
Хwəйе кəда хwə кəлал,
Шаи у бьһар.

Ньһа тӧ хwə гӧлбьһари
Йа кəму рəнги,
Wa əм жи гьшк бьлбьльн
Ль сəр тə бəнги.

Ньһа кӧлилки, кӧлилка бинхwəш
Ль сəр мьле тəйə
Гӧлбьһара си у шəш
Кəвотке qəрqаш.

Əрмəнистана əзиз,
Тӧ нһа сазбəнди

К'ьламе тə бьльндьн, зиз,
Бь кəму дəнги.

Сəрwере тəйə партиа
Мə р'енишандар,
Партиа Ленинə, партиа
Кəлал, амьндар.

Тə шəwq кьрйə дьле мə,
Һе бинхwəш бунə
Кӧлилк у кəwшане мə,
Дькəньн кание мə.

Жь алие щмаəта хwə
Wa тəр'а тиньм
Бо əйда тə ироин
Сəлама ширьн.

МОСКВА ША ДЬБƏ

(Гредаи декада култура у искуствaейə Əрмəнистане)

Ван рожед əзиз, əйда дəhрожие,
Хwə хəмьландийə бажаре Москве,
Москва ша дьбə, Москва кöбарə,
Сəрае wеда култура дьбарə.

Москва дьбинə култура бəре,
Шəре щмаəте бона азайе,
Нəхше култура əрмəние бра
Əм жи дьбьhен, руньшти вьра.

Москва дьбинə култура нhа,
Əмре əрмəнийа, хwəшбəхтийа wана,
Wəки сəр глие Ленине дəрсдар
Жь öндабуне бунə бəхтəwар.

Змане Маштос Москва фəмдькə,
Нета Абовйан у йа Налбандйан,
Рожа ироин əйда хwə дькə,
Братийа руса у əрмəнийа бəркə.

Москва дьбьhе, бəрчəв дьбинə
Глие Сундукйан, е Ширванзаде,
Глие Туманйан, е Исаhакйан,
Шьере Чаренс у пиесе Зарйан.

Москва дьбьhе дəнге Давид бек,
Бəрчəв дьбинə гьрие Ануше,
Ахина Саро, Сарое бəнги,
Һена зəмане кафьр у тəнги.

Дьбьhе дəнге Гоhара бьлбьл,
Кö əwе мина бакьнге нəрмьк
Зал тъжи кьрийə кəзар гöл-бьлбьл,
Тəв пера дьбьн дəвкəн, бинсьвьк.

Москва дьбинə култура əрмəнийа,
Хəзна wанайə йа гəлə qöрна,
Култура кəлал, йа кал у бава,
Кö кəму алийа пəр дайə ньhа.

Москва дьбинə бəжна əwлəда,
Ль бəр чəве хwə, кəмеза хwəда,
Ча гöле бинхwəш əw рьнд вəбунə,
Бьн тəва Москве hе бинхwəш бунə.

Москва дьбинə кəда əwлəда,
Йа дəрбазбуйи у hена мəда
У кьзмəткари гöhдари дькə,
Пашла хwəйə рəнм фьрə вəдькə.

СТЕПАН ШАҺУМЙАН

(Гредайи 80 салиа буйина wирʼа)

1

Дә бежә Масис,
Ча шәʼде qöрʼна,
Нав пʼашла xwәда
Тә гәлә дитйә
Мәйтʼе әwләда,
Этʼимйа wана.
Кʼоч, рәв у хәлайи.
Рʼаст бежә, гәло
Мәнә әw нинә
Тö буйи сәрспи?
Щйе тә бльндә,
Һәр дәр дьбини,
Бежә гәло, тә
Дит бәр чʼәве xwә
Нәйаре мәрьз
Әw ль wан дәра
Әwләде дәлал
Данә бәр гöлла?
Гәло тә бһист
Дәнге wи зәлал,
Хәбәрдана wи
Ча бруск, пеләав,
Ча агьр, алав
Дә бежә, бежә...

2

Степан Шаһумйан,
Әwләде әʼйан,
Пешиа дәwрана
Кʼамбахә weран
Һәйфдар у кенлу,
Шәркʼариа тә бу.
Нав һәр глие тә
Фькра Маркс-Ленин
Пʼәрwандәрә.

3

Шагьрте Ленин,
Комәкдаре wи
Амьндьр, мерхас.
Тö наве xwәва
Һәлали у нас.
Дьле тә фрә,
Дуз wәкә гәлие
Әләгәза мә.

У һәр глие тә
Ча гӧл у бһар,
Әләгәз бь хwә,
Дьма кьзмәкар.

4

Фькра тә мәшур,
Хәбәрдана тә
Ча бруск у шур.
Тӧ сәр нета хwә,
Бо шӧхӧле мәзьн
К'ӧбар сәкьни,
Бәр гӧлла джмьн.
Тә бь кәйфдари
К'ӧлме хwә гвашт,
Нәйарар'а гот
Нета хwәйә р'аст
У кәти мина
Чинаре бәлгшин.
Р'ое т'ап нәкьр
Жь зӧлма зәмин,
Зу каре хwә кьр
Бьн п'әрде ә'змин.

5

Дә бежә Масис,
Нет-мәрәма wи
Әwләди нинә
Wа, кәта иро,

Надә дәqәке
Жь хәма безәфт
Тӧ бьви рәнәт?
Щарна дькәни,
Дьхӧлхӧлини
Тӧ щәw у каний;
Щарна пе ә'wре
Р'әши-гранва
Хwә дьп'ечини,
Wа мәри тьре
Жь щи бьләqи;
Мина Казбек
У Әләгәзе,
Мина Снщаре,
Р'аби һәwарийа
Әwләда тәва...

6

Хәбатчие мәй жир,
Бьн нире рәзил
Нәманә һесир
У жь qәwәта
Зәнде wанә зор
Днйа кәвн тәqйа,
Шен бу днйа сор.
Әwләде ә'зиз,
Wа хwәстьна тә
Буйә растәнә.
Ә'мре мә хwәшә,

К'ламе мә зиз.
Мәрие тӧ данә
Бәр дәве гӧлла,
Сәwта гран сәр,
Бунә бе илащ,
Сәкнинә ль бәр
Щәза хwәй һежа
У ьнда дькьн
Әw р'ож пәй р'ожа
П'адшати у т'ащ.

7

Ә'гит намьрьн,
Әw нава р'ӧке
Щмаә'теданьн,
Қәртъм дьминьн.
Степ'ан Шаһумйан,
Те һәби әwqас,
Чьqас we һәбә
Мәрьвайи, т'ариq...

ЗМАНЕ К'ӦРДИ

Тӧ зманe дйа мьн қәлал,
Һәзар' qәма дьле мьнхьн,
Wәки р'ӧке мьн жи дәрхьн,
Әзе бежьм—тӧйи дәлал.

Тӧ зманe ширьн к'ӧрди,
Мина канийа дӧхӧлхӧли,
Тӧ наздари у п'ърдәлал,
Бо р'ӧке мьн—тӧйи қәлал.

Чьqас қәлал майи гьди,
Бо мьләте мьн бьркьри
Һьштйә хзна гәлә qӧрна,
Бе гӧһастьн дайә wана.

Qәрәт'аждин, Ч'әкан, Ә'фан,
Кәр' у К'ӧльк, Ханч'әнгзерин,
Ә'гите дьн «Кәла Дьмдьм»
Қәйф һьлданә бь змане мьн.

Бь наздар у бь вьсрәти,
Мәм у Зине, Сиабәнд у Хәще,
Әw жи бь змане кӧрди
Ḱоба дьлра кәтьнә ләще.

Бәр дьле мьн тӧ гӧлкәйран,
Тӧ дәрсдаре мьни әйан,
Һәр глие тә—йәк-йәк гӧһар,
Йа кал-бава, тәв жи бь зар.

Бо азайа рожа мәзьн,
Пе тә дйа мьн лури готйә,
Страйә бәр бешинга мьн,
Дьл у кьнав пе тә сотйә.

Әз бир тиньм тәмие дйа хwә,
Чаwа борще лапи мәзьн—
Ширәт дькьр әwе пе тә,
Пе тә дьһат бәр дьле мьн.

Брина тәйә кур у хәдар,
Пәрьтандйә дьл у щәгәр.
Буйи тәйре баск ле шкәсти,
Бәләнгазе һәрдӧ дәсти.

Һат рожа тәйә азадар,
Баске тә щәбьри йәкщар,
Бәне тә ԛәтйанә иди,
Нһа пеши, змане кӧрди.

Тӧ змане дйа мьн, ԛәлал,
Ḱәзар ԛәма дьле мьнхьн,
Wәки рӧве мьн жи дәрхьн,
Әзе бежьм—тӧйи дәлал.

ПАРТИА МӘЙӘ ԚӘЛАЛ

Чуктйа хwәда бь вьсрәти
Мьн вьз дькьр фреԛәти,
Жийина баш, мәрьвати,
Ḱәда ԛәлал у рәвәти.

Мьн вьздькьр кание авсар,
Тәйр у туйе рьндә кӧбар,
Бәрх у каре нәсә рәвок,
Һәвале мә, чаwа зарок.

Мьн вьз дькьр чйа у бани,
Мина бука гьшк хәмьли,
Тьршо, гзер, кәрәнг, спьнг,
Совәкари, рәв у листьк.

Мьн вьздькьр бьһара хwәш,
Кӧлилкед бәдәw кәзар рәнги,
Әw гӧле сор, чилә ԛәрԛәш
У бьлбьле сәр wан бәнги.

Дьхwəст, wəки wар у зозан,
Мешə, кəwшəн, чайир-чиман,
У кəрие пез бь кəзара
Бьбуйа йа хəбаткара.

Дьхwəст, wəки щмаəта мьн
Нəбуйа һесир у зманкьн,
Нəбуйа шьване ль чйа гəрок,
Wан нəхьста бруск, тəйрок.

Дьхwəст, wəки qиз, хорте мə
Бьбуна дəвкəн, əмрразн,
Бьзəwщйана бь дьле хwə,
Нəкьрьна ахин, пера газьн.

Дьхwəст, wəки щмаəта мьн
Тəви млəтед майиə бра,
Бь змане дйа хwə вəлал
Хwəнди буйа, нə кəр у лал.

Дəри вəкьр Октйабра Мəзьн,
Жь хəwе ракьр щмаəта мьн,
Бəйраqа ал нав мə чканд,
Əмре тари жь мə qəтанд.

Хwəстьна мьн һатə сери,
Нəхwəндити жь мə рəви,
Нав млəтед аза, бра
Əм ша дьбьн тəви wана.

Жь мə рəви мьж у думан,
Бəла бун чун, пəй һəв кшйан,
Wар у кəwшан гьшк хəмлин,
Бинхwəш бун гол у рван.

Иро, аwа щмаəта мьн,
Бь змане дйа хwə кобар,
Разибуна хwəйə мəзьн
Дьдə партиа мəйə вəлал...

МОСКВА У ПЬЗМАМТИ

Москва, Москва тӧ дебажар,
Тӧ херхази, р'енишандар,
Тӧ ширьни у амьндар.
Ԝа иро жи мина һәрщар,
Һәзар әԝләд, щаһьл-щиван,
Һәзар херхаз, һәзар шәрк'ар,
Һәзар мләт, һәзар р'әнги,
Һәзар мраз, дәвк'ән, бәнги,
Хԝәстьнева т'әвә пзмам,
Бо ә'длайе, нета зәлал,
П'ашла тәда бунә меван.
Москва мәйә ә'зиз у сор,
Буйә бә'ра ә'длайейә зор,
Ԝа щаһьлти у бәдәԝти,
Ә'длайи у пьзмамти,
Т'жи кьрьнә соԛаԛе ԝе.
Ԝе бә'реда – бәр ә'длайе,
Шәр' ԛьнщьлйә, дәнг ле нае.
Һәму дәра сәйран у гәр',
У чар алийа әшԛә у к'ән,

У чар т'әрәф саз у сазбәнд,
Һәму дәра к'лам, говәнд.
О, Москва, тӧ ә'длайһьз,
Әԝләде тә чьԛас п'ьр'ьн,
Ԛәй днйа гьшк т'опи ԝьрьн,
Жь кӧба тә гӧл вәданә,
Ԛәй дә'ԝәта әԝләданә,
П'ашла тәда, бәр ч'ә'ве тә,
Дәрбаз дькьн әԝ ә'йда хԝә.
Ща бьнһер'ьн Москва сор,
Соԛаԛ-соԛаԛ ль чар дор,
Сәр һәр гава гьшк ә'йдаван,
Т'әв жи пьзмам, бра, һәвал.
Жь ера мә, ԝәлате дәр,
Ԝа т'әне «Ә'длай» ль сәр
Леве щаһьл щивананә.
Әԝ т'әмие щмаә'та ԝанә,
Хәбәрбьре мләтанә.
Щерге хԝәва мәһкәм, һӧбар,
Шәр' бәр ԝана буйә беч'ар.
Москва, Москва, тӧ мәрк'әза
Ә'длайе у мраза.
Чьԛас р'әһми, ә'длайһьз,
Чьԛас баши у пьзмамһьз.
У ләма жи п'ашла тәда
Иро вәбуйә фестивала
Щаһьла у хԝәндк'ара,
Йа һәмдньйаейә шәша.
Ч'аԝа әԝләд у ә'йдәван,
Һатьнә бал тә, бунә меван.

ҺƏWАРИЙА ДЕ

1

Һəwар, һəwар дайке дəлал,
Бьбһен дəнге мьни баwəр,
Əдлайи у шəр нав лəщенə,
Нета wана ль һəв щһенə.
Алик бəхтə, əмр. мраз,
Һəму дəра клам у саз,
Ле алие дьн: хəлайиə, рəв
У һəр гава мьрьн бəр чəв.
Wа шəрньзе лəпхун, мəрьз
Əw дьхазьн öнда бькьн,
Милион заре дəлал, т'унсьз.

2

Хафьлинə мəрьзе һар,
Дəст əдлайе бунə нəчар,
Qулти wанра ль һəв нае,
Ль wан гьртиə мəщал у ре.
Мəнə əwə греданə

Сильна атом у авзае,
Дьнəжиньн сəр мəрьвайе.
Пе we чəке əw дьхwəзьн
Шəре гран пешда биньн,
Ль дайка бьбьнə сəбəб,
Əwлəд жь де бьрəвиньн,
Щəгəра wан текнə кəбаб,
Һəwар, һəwар, дайке дəлал.

3

Хушкьнге мьн нəзар, нəзар,
Бəжне зрав, деме qəмəр,
Дранед сəдəф, левед qальн,
Горкöришки, чəвшин, горзəр,
Əни фрə, псзе мəзьн,
Гази дькьм бь дьл-щəгəр.
Һəр заро жи бона дйа хwə,
Əйни гöльн, бəрхьк, бһар,
Пьр дəлальн, хун у тамар.
Фрqи тöнə чь рəнгинə,
Эша брин дьл дешинə.
Тəбийəт йəкə, дöдö нинə,
Дьл кö дешə рöв дьстинə,
Һəwар, һəwар, дайке дəлал.

4

Əм дайкьн wöбва йəкнал,
Жь мə һəр йəк хwəй əwлəдьн,
Заркьнге хwə нəкьн бəтнал.
Дьле дайка һəв бəлəдьн.

Р'абьн хушке qочах, дәлал,
Заре хwәва нәбьн эт'им.
Шәрkьн баwәр, шәрkьн мqим,
Ч'әка wәйә һәр—ә'длайи,
Т'әк әw тинә бәхт у шайи,
Бо азайа ә'мре зар'а,
Бьт'әрбиньн чәка шәр'а.

5

Wа шәрkьзе днйалькe
Жәр'а хwәва т'әв жи сәрхwәш,
У бьн баре атом-чәка,
Говәк данийә ча мә'ре р'әш,
Кö бьгәзьн дьле дайка.
Мә'нә әwә дькьм һәwар,
Бо хатьре заред дәлал.
Wәки нәбһен ахина де,
У кьзина дьлкьнге wе,
Wәрьн дәнге хwә текьнә йәк,
Һәвр'а бьбьн пьшт у комәк,
У газикьн,—«һәр ә'длайи!».
Пьр' qәwәтә мәр'а әв чәк.
Бра р'әдьбьн атом, авза,
Ч'әка гәфа wан шәрkьза,
Бо мәрьвайе һәр ә'длайи,
Заркьнгар'а бәхт у шайи.

КӘW КӘТЙӘ ДЬНЕ

Кәwа азайе кәтйә р'уе дьне,
Дьнйа хәмьлийә, әйни бьһарә,
Мьләтед дьне р'абунә жь хәwe,
Жь кәwа сьбе азайи дьбарә.
Ль сәр Африкае у Асиае
Дәркәтйә кәскәсора азайе.
Аwа р'абунә милион щот у щоткар,
Һәвр'а wәлгәриньн хwәлийа «шәре сар».
Шәркьз дьнә'льн, дькьнә һәwар,
Ль бәр азайе манә лап нәчар.
Кәw кәтйә дьне!

Кәwа азайе дь нава дьне
Әw чьqас дьчә һе мәзьн дьбә,
Мәщале надә у нае зәвте,
Жь wе кәwейә океан пешда те.
Р'абунә мьләт, мәриед бедәстур,
Сәба азайе кәйфдар у кенлу,
Щергед хwә данә бәр кәwа мәшур,
Вәдьбә иди бәрбанга дьне.

Баһара азайе, wək хəнщəл у шур
Нире зӧлме дьбьр'ə беqӧсур.
Кəw кəтйə дьне!

Безəфтə, азайи у ə'длайи,
Хəлqед qул у дил т'əв р'абунə п'йа,
Гвинеа, Конго, Ә'рəб, Һьнд, Алжир,
Нахазьн бьжин бьндəст у һесир.
Кəла wана р'абуйə у бь тьфаqи,
Һайфа wан йəкə, т'ӧнə т'ӧ фьрqи.
Дьхазьн азайе, зар'ед хwəва т'ер,
Бəр wан кəл-зиндан дьбьнə бекер.
Сəнəт у qəwат шəр'кар'ед дьнер'а,
Кӧ нире зӧлме дьшкеньн əw һəвр'а.
Кəw кəтйə дьне!

Зьнщир'ед щəзе, дь нава qӧр'на
Зəнде шəр'кара данə бəр дəгма,
Һəта əрд, əзман педа сьнщьрин,
Бона мəрьвайе ани мьзгини.
Шəре азайе у инк'а дьла
Пьр' qəwəт данə зəнда у мьла.
Һьсрəта де-бава у йа щаһьла,
К'əwа азайе анийə сери,
Азайа мəзьн, wək дəнге дьне,
Бəрк' дькӧтə дəри, п'əнщəре.
Кəw кəтйə дьне!

САЛА ТƏЗƏ

Qəй бона мə нибун кӧлилк у р'ьван,
Кание сарə р'əвок у ава wан.

Шьнгина бакьнге хwəшə нəрмьк,
К'алин, мккина бəрх-каре р'ьндьк.

Баһəра бəдəw, бьлбьле бəнги,
Кəвотк, тəйр у туйе р'əнг-р'əнги.

Wа п'ара мə бун: тəйрок у т'офан,
Нəхwандити, т'əри-т'əристан.

Бе сьт'ар бун, жь бира мəрийа дур,
Һəвале мə бун кӧлав у бьлур.

Сале т'əзə пəй һəв дəрбаз дьбун,
Ле бьрине мə т'ӧ qəнщ нəдьбун.

Сале т'əзə данин дəрде т'əзə,
Дəwса бьрине кəвьн, бьрине т'əзə.

Лөма кьламе мә зәлул бун мьqим,
У мә бь wана дькьрә ахин.

Ль сәр леве мә бьлура дарин,
Т'әви мә дьгрийа кале сал-зәмин.

Октйабра Мәзьн һат, хwә гиһанд,
У бьрине мә йәкщар щәбьранд.

Зәвие мә бунә ә'йни гөлвәйран,
Көлилк у кәwшан мәр'а кәнийан.

Һәрсал пәй һәв тен шабуне г'әзә,
Сале херхазә т'әзә у т'әзә.

Wәрә чаwа сала ә'длайе,
Wәрә ча дәнгбеж у шә'де шайе.

Дьлшайа мәйә алави тәр'а,
Бьра сале wа вәзарбьн мәр'а...

ДӘРӘНГ ПЕ КЬСЙАМ

Мьн дит кәчед көрдайә бәдәw,
Дьранә сәдәф, бәжнзьрав,

Дәнге кьлама, шьнгина бе,
Ча хөлә-хөлә, ава кание.

Ч'ә'ве wан ча ә'змане зәлал,
Ле ль сәр дьле кәче дәлал,

Мәшур дьбун хәме гьран
У мерар'а хәбәрнәдьдан.

Хәма дьле кәче көрда
Мәшур нәдьбу вәму wә'да,

Ле кө руднаштьн р'әх канийа,
Бәнде дьла дьготьн wа.

Кәче көрда дьбун бьлбьл,
Дьвәжандьн р'ван у гөл.

Дьбуп кәвотк, дьбун хәзал,
Дьфрйан щәм хорте дәлал.

Дәнге qиза тәви бае
Бәла дьбу нав һәwае.

У пе дәнге хwәйи ширьн,
Пешда данин шайи, гьри.

Къламава һьм qәнщ дькьрьн,
Һьм бьрине кур вәдькьрьн.

Жь wи зәмани нәрази,
Дьле курва дькьрьнә гази.

Дьле бәнгийа, дьле бьрин,
Къламава дьһатьн кьрин.

Мәри, бьлбьл, дьбун йәквал,
Дәрде хwәва нәрдӧ жи һәвал.

Әз зароке сәрqот, пехас,
Бь хәма wан дәрәнг бум нас.

Паше, паше, әз пе вьсйам,
Хәма дьле wанә гран.

Нә дьдан хорте дьлкәти,
Кәч дьфротьн бь пәрәти.

Гәләк щара wа кәче тфал
Зор дәрдьхьстьн жь мал,

Бе дьли wан дьданә мер
Дьготьн,—әвә тәра йа хер.

Чйаед бәдәw у сәрбльнд,
Пе тәйр-туйе кӧбар у рьнд,

Пе кӧлилке бинхwәш,
Бәжнева дьгһиштнә әзмин.

Авед канийа жь синге чйа
Бь хӧлә-хӧл дькшйан,

Тә дьго әw жи һесре чйа бун,
Жь чәве wан бәржер дьбун.

Гәлә хәзал каре хwәва
Дьчериан дора wан чйа.

Әз зароe нәзан,
Паше пе вьсйам
У сәр дьле мьн,
Бу хәмәк гьран.

Дьхwаст бьбәзйама нав
Кӧлилке вәму дәра.

Мьн дит мәрие бь бишмет, сапог,
Колоз, папахе wанайә qот.

Кьнще бьһа, гьшк пьрqимәт,
Хwәйе wан сәр тәва мьнәт,

Гава һерс дьбун,
Соро-моро дьбун,
Паше пе ньсйам
Əw мəри ки бун.

Мьн ньзанбу һəнə дӧ щурʼə мəри,—
Щурʼəк тʼер у тʼжи, щурʼəк нивмьри.

Шване бəнги дькьрнə ахин,
Бəрхван жи перʼа йəqин,
Тə търе əзмин кəло-бин
Жь wи зəмани дькьрə ахин.

Мəʼнə we йəке паше пе ньсйам,
Бо зəмане хьраб дьнəʼлйан.

Октйабра Мəзьн һат, хwə гиһанд,
Бəйраqа мəшур чъканд,
Кʼəчʼа кʼӧрда, аза, бь əхтйар,
Нһа пешə у бəхтəwар.

КƏЧʼА КʼӦРДА

(Бь мотивед кʼламе щмаəʼтие)

Дара бəдəw, чаwа бһар,
Сурʼəтсоре мина кнар.
Тӧ һьн хəми, һьн жи дəрман,
Тə əз кьрьмə малwеран.
Тӧ хəзали гəрдан зрав
У дьмəши ча пелəав,
Ах, əз кьрмə лап малхрав.

Кəчʼ хəидйə ньзам чьма?
Жь бəжна we мамə тьма.
Сева сори хəлаткьри,
Бага гӧла кьлиткьри,
Тӧ сəбра мьн, кəwа кʼӧбар,
Дəрмане qəнщ дьле мьнрʼа,
Тə рʼӧне мьн һьштйə кʼерʼа?

Гӧлбьһара нава бага,
Чʼəвед тə рʼəш бона дага.
Дагма тəйə сəр дьле мьн,

Мәнә әwә, әз дьнәльм.
Тӧ дара әмре мьни шин,
Стәйрка мьни ль р̧уйе әзмин,
Т̧асәк ави жь канйа сар.
Мьн qӧртәк жь тә вәнәхwар.

Чардоре мьн кани, кӧлилк,
Дәнге аве, бина кӧлилк.
Дәнге канийа—дәнге тәйә,
Бина гӧла—бина тәйә.
Тӧ чәвр̧әше, базьнзиве,
Сурәте тә мина һиве.
Wа кӧба тә, йа дьлкәти,
Әз кьрьмә йәки коти.
Бо кьсрәта тә, бәжнзьрав
Әз бекальм у дьмьрьм.
Ахьр дьлә, дьл навә ав,
Иро жь дӧһ хьрабтьрьм.

Дьле мьнда тә тирәк леда,
Бриндаркьр, дәрман нәда.
Бежә мәнә чьйә, кәйран,
Тә әз дамә дәсте дәрдан?
Дә wәрә йар, мьн нәкӧжә,
Тәне мьнр̧а глик бежә:
Тӧ дьхwази мьрьна мьн,
Йане qәнщки брина мьн?
Дә зу бежә берәнм, кафьр,
Чьма буий тӧ дьлкәвьр.
Алики щәгәра мьн тә бьр,

Бона алйе дьн наки сәбьр.
Ле wа дьбә кәча кӧрда?
Тә әз дамә дәсте дәрда,
Сәр дьле мьн бзмар леда,
Ќәта щьгиәр майә теда

Тӧ бәрхки—әз жи бәрхван,
Р̧әза гӧли—әз багчәван,
Тӧ нечири—әз нечирван.
Дә тӧ бьвә хwәие гли
У жь канйе wәрә гели,
Мьнда таqәт нәма иди,
Тӧ мьн дәрхә жь ви кали.
Дьр̧ьщьфьн жь т̧ае,
Дьл мьнр̧а нае р̧ае,
Дьле р̧әбән чь занә
Нәхwәшйа мьн дьлданә.
Нава дәсте бәдәwе
Мина ләпәкә бәрфьм,
Бона we бәртәләфьм.
Чардор р̧ьан у гӧльн,
Навда т̧жи блбьльн,
Wа һәрдӧ дәстед мьн сәр дьлә,
Qәй сфәте тә нава дьлә...

ПОЭМ

ФӘQИЕ ТӘЙРА

«We бен р̧ожед qәнщә к'бир,
Һесир нәбьн бәр зо̆лма мир».

Фәqие Тәйра

Мәh̦муд бь хwә Фәqие Тәйрайә,
Шаире мәзьн лаwe ко̆рдайә.

Бона азайе мqим шәрк̧ар,
Хәма wи азайи бу һәрщар.

Шьере wи дәрд, ко̆л дьһеран,
Wан хәмава һәртъм барг̧ран.

Әwи шәр кьрйә пешйа кәдхо̆ра,
Пешйа со̆лтана, шаһа у мира.

Әз тә бир тиньм лаwe ко̆рда,
То̆ брина хәма у дәрда.

I

Фəqие Тəйра, лаwe кӧрда,
Чь мəзьни, фькра тə кур,
Аwa нава шьере тəда,
Хəме гран дьбьн мəшур.
Ә'йни чаwa жь щəwкьнге,
Ч'йа, бəлəкийа, жь чəвкьнге,
Гӧла, qəй жь дьле тəйи
Кӧл, бриндар, тжи у жар
Дьхӧлхӧльн кание авсар,
Дькшə нава сал-зəмана
Ча хəзаба шаһа, мира.

II

Чь чəтьн буйə нале кӧрда,
Р'ьсqе wан—бəр дəве гӧра,
Илащбьри у беəхтйар,
Бо wан нинбуйə гӧл у бһар.
Ә'бура wан - рəвма əwpa,
Шур кӧтабун дьле wана.
Чарьхе вьшк, гопал у һəван,
Пəз у бəрх тъм һəвале wан.
Фəqие Тəйра qəй бь гри
Qəйл, знщиред wан дьбьр'и.
Шьеред wида брин манə,
Т'əв брине кӧрд лаwанə.

III

Ча кӧрчьме сəр знара,
Ба ледьхьст давит гели,
Млəте кӧрд wи калида,
Бьн дəстурйа хəлq—нəйара
Зəлулиеда бун, бəдвали.
Пе блура сал-зəмана
Зӧлма гран дьдан дəр,
Дькəwгри Фəqие Тəйра,
Аза нəдьбу жь wан хəма,
Дəрде млəт буйə сəбаб—
Жь дьле wи хун нqьтйə
У щəгəрва буйə кəбаб.

IV

Кьвш буйи чаwa Игьрдаг,
Чаwa Сипан у Әлəдаг,
Ча Фирдуси у Низами,
Чаwa Шота Руставели,
Ча Абовйан, Ваһан Терйан,
Дəстəбре Ахмəде Хани.
Бəр кəдхӧра—шер у пльнг,
Шəрчие нəйфдар у сəрбльнд
Хəма тə млəт буйə мqим,
Тӧ жи нав wан бе хwəй, əт'им.

V

Тӧ ашьqи, тел-тəмбури,
Тӧ həкиме сəбра дьла,
Фькра хwəва пьр' мəшури,

Нечирване бәдәна чйа.
Тир у кәване тә зорьн,
Дәшт у зозан әw дьгәрьн.
Мина дьле тәйи бриндар,
Шьере тә дькьн һәwар.

VI

Змане тә назьк, фәмдар,
Тәбиййәт бь хwә ле ньзмәкар,
Хальс кӧрди, тәмьз, һәлал,
Мина стәйре әзмин зәлал,
Тәв бжарти, ләтиф, кӧбар,
Тәqла хwәва - бае зрав.
Һәр глие тә тжи гӧлав,
Бо кӧрде ти — канийа авсар,
Һәр хәбәрәк йәк-йәк гоһар,
Әw змане тәйи рьндьк,
Хәма дьла дькә свьк.

VII

Шьк тӧнә, дйа мьнә кӧрманщ
Дәqе бинтәнг у беилаш,
Кламе тә, Фәqие мәзьн,
Тәви гәлә хәме хwәйә дьн,
Дьл ле тжи, зман ле кьн,
Страйә бәр бешика мьн.
Һе зарo бум, сәрqот, тexac,
Дәрвәq шайир лапи нәнас,

Жь готьна мәрие мәзьн
Те бира мьн тәне әвqас:
«Ах, Фәqие Тәйра,
Ә'фәрьм qәләм,
Аqьле тәра...»

VIII

Wa змане тәйи бәдәw
Нһа чәтьн дьщьвә сәр һәв,
Нава qӧрна буйә кәр-кәр.
Р'әвандьнә орта дәндьк,
Qәй же майә тәне qалчьк.
Парәк вьрә, парәк wьрә.
Пара wьра дькәwгьрә.
Бо змане тәйи брьнщи,
Һосте мәзьн, пьр лазьмьн,
Йәк-йәк топкьн у биннә щи,
Же вәрожьн жәнга qӧрна,
Вәгәриньн нава кӧрда.

IX

Wa мәрие хәлq у таланчи,
Занәбуна тәва брчи,
Хзна тәйә атлас у зер
Таланкьрьн, пе бунә тер.
Ль wан кьрьн навәки дьн,
Ле глие тә ӧнда набьн,
Нә шьере тә тәмам нәхшьн,
Әw гьшк дәгме тәва кьвшьн.
Дәнгбеж, ашьq мләт хwәйә,

Бе нвисар бал wан майә.
Аһа жь дәве кал у бава
Чәнд нәхш манә дәгме тәва.

X

Дәнге тә — бруска ә'wра,
Бо азайа ә'мре мләт,
Wанр'а бубу тәми, хирәт.
Qәләма зер' дәсте тәда,
Бәрк' шәр' кьрйә wә'де хwәда,
Мqабьли хәлq-нәйара.
Аwа иро лаwе кӧрда,
Бәрат'е шьере тә нһа,
Дәрхьстьнә жь курайа
Дьле мләт, йа сал у qӧр'на,
Qәй жь кание лапи зһар,
Пәсне тә дьдьн бь ктеб у зар,
Чаwа шайире лайиq у һәлал.

XI

Пара тә бу — зӧлм у бәла,
Нәчуйи кочка шаһ у мира,
Бо тә һеч бун сргун, кәла.
Глие мира дькьрә т'әхсир,
Дь һәвсада, зинданада,
Бьн дәсте wан нәбуйи һесир,
Ньмз нәкьр колозе кӧрда.
Нав брине qәйд, чидара

У бьн зӧлма нәвс-нәйара
Диса-диса нәдкьр фькар,
Сәр нета хwә дьмай баwәр
У шәр' дькьр мина һәрщар.

XII

Һәвале тә — ә'рд у ә'зман,
Гӧл у кани тәр'а пьзмам.
Ча дәнгбеже нӧба дьла,
Мәшурбуйи тӧ һәрдәра.
Тә заньбуйә кочьк-сара
Wе wеранбьн хwәйе хwәва,
Wе бьqәлә кока мира.
Ләма бетьрс у бемьнәт
Шкиәте хwә у йа мләт,
Тә дьда дәр гав у сәвәт.

XIII

Тӧ пьзмаме мәрие кәсиб,
Тӧ херхазе заре эт'им
У бәләде р'еwие хәриб,
Меване шьвен у гавин.
Дәwрешар'а буйи һәвал,
Һәвр'а страйә зӧлма гран,
Бона мләт кьрйә һаwар,
У баwари wәкьландйә:
«Т'әбийәт йәкә, дӧдӧ нинә,
Зӧлма мира һа наминә...»

XIV

Ахьр чьqас тәви швин
Һун бьн пәрде әрд у әзмин
Wә бь кӧрди хәбәрдайә,
Жь т'асәке шир вәхарйә?
Пе фькра хwә пър дәwләмәнд,
Мләт кьрйә ашьq, сазбәнд.
Wа дәнге тә бь һәwари
Бәрк' кәжандйә кон у дәри.
Тә хәма хwә, хәма мләт,
Хwәр'а кьрйә qәләм, кагәт.

XV

Чь шайири, чь дәнгбежи,
Кӧ щәwата кәму дьла
Тә баqкьрйә мина гӧла.
Wа кәта qӧр'на мәда жи
Нава шьере тәда манә,
Сәбра дьле кӧрд лаwанә.
Мәшур дьбьн зӧлме гран,
Дәрде мләт, брина wан.
Ах у wаха щмаә'та мә
Һале wанва нишан дайә.
Шәр'е дьле qиз у хорта
Шьере хwәва тә аландйә
У гәр'андйә һәр wәләта.
Чьqас хwәстьн, кӧб у кьзрәт,
Чь азайи, намус, хирәт,

Чьqас һәwар, дәw у газьн
Нвисаре тәда манә.
Щмаә'та мә р'еч'а тәва
Баqьнг-баqьнг гредайә,
Хwәйкьрйә нав р'ӧһе хwәда.
Кьвшә, wәки бона мләт,
Wа р'асти жи qәләм, кагәт
Qәй кәлйанә дәсте тәда,
Дьле тә жи һәми сәрда.

XVI

Тә дайә шькле хорт у мере
Кӧрдайә әгит, шәр'чи, кәйфдар,
Диндарва ча ч'йа у знар.
Ч'әкед щәнгие, хәнщала пола
Тә гредайә келәка wана,
Ча Т'елие Т'әмо у Т'елие Һәмзә,
Ча К'әр' у К'ӧльк, Хане Ч'әнгзерин,
Ч'әко у Ә'рфин у Qәрәгаждин.
Тә әw кьрьнә кенлу у qәй дин,
Сәр кәспе кнел wе форме тъме
Р'акьрйә пешйа мире Ә'рәба,
Шаһе Иране, сӧлт'ане Р'оме.

XVII

Дь малада бумә бәрхван,
Пәй мәзнайе һәми шван
Һа нивбьр'чи, һа кемайльх,
Малда кәзар әмр, qӧльх,

Тә'н у ньч'е мәрийа, аг'е,
Дьл дешандьн мина даг'е.
Һәта шәва лапә дәрәнг
Wан хәмава дьбум бинтәнг.
Һәзар, һәзар шван у гаван,
Һале мьнда дьк'әwгрйан.
К'лам у блур мәр'а п'ешәк,
Әw бу хwәндьн, р'ьсq у к'омәк.

XVIII

Әм һесире бәг у аг'е,
Ча qӧрбана ль бәр даг'е,
Мә wе чәwа qәнщкьрана
Кӧл-хәзаба мә wан дьла,
Кӧ т'ӧнәбуйа шьере Тәйра
У wе дәме хwәр'а нәстра?
Нава ә'мре зәлулийеда
Һеди-һеди к'әтмә сери.
Нета Фәqи мьн фә'мкьр,
К'ламе wи гәлә кьзкьр,
Ль сәре ч'йа, сәр знара,
Бона ә'мре хwәйи мәлулр'а
К'ламе Фәqи мьн дьстра.

XIX

Мәри заньбу кәму тьшт аwа
Т'әви һәв дьбьн, к'әлогьринә,
Qәй дьле гьшка кӧл у бринә,
Дьхәньqьн нав бә'ра дәрде п'ьр'.

Бьн нире хәлqе у к'әдхӧре кӧр'.
Qәй кани, бьлбьл, wар, к'әwшан у ч'йа,
Гӧл, сосьн, р'кан, кәвьр у гһийа
К'ӧрде к'очәрр'а дьбунә кәвал
У пешйа зӧлме дькьрнә һәwар.
Әwа мәрит'ьре qәй Фәqие Тәйра
Әw бь хwә дьһат нав эл-ә'шира,
Кӧ т'әва р'акә пешйа к'әдхӧра.

XX

Мәрит'ьре Фәqие Тәйра
Буйә шьк'лчйе р'ӧке мәрийа,
Пе qәләма дәсте хwәва
Т'әв кьшандйә хәмле wанва.
Qизе к'ӧрда qәлфә-qәлфә,
К'ьнще wанва бь р'әнг-р'әнги,
Дьмәшинә т'әва бәнги.
Wе мәшева—кәwе к'ӧбар
Чаwа бәрхьк, чаwа хәзал,
К'ламава—шьнгина бе,
Хӧләхӧла щәw у кание.
Шькле т'әбийәте qәй кьшандйә
У аwа qәй бьн п'тйе зозанвана,
Жь гӧнд кәта ч'йа кӧлилк ч'кандйә,
Щәw у кани жи сазбәнде wана.
Тәйр у ту, бьлбьл у шнгина бе,
Кьрйә дәнгбеже шәве у р'оже.
Wана т'әвар'а әw хәбәр дьдә,
Жь кӧлилка qәй баqьнга

Ҟәта иро гредьдә
Бона рожа әшq у шайе,
Бона мләт, бо азайе.

XXI

Жь сбе ҝәта эваре
Һа дәнг дайә Дилбәре,
Дьле хwәрa шәркьрйә,
Ҟоба дьла кәландйә.
Дьле wи qәй тәйре бе чар,
Бьлбьларa бубу һәвал,
Жь машоqие әw һәрдӧ жи
Бунә гәрок, бунә бе щи.
Әw гәрйанә ль сәре чйа,
Нав гӧл-гһйа, ль рәх канийа,
Әw – машоqе назьк Дилбәре,
Бьлбьл жи—бо гӧла бһаре.
Мәритъре кание зәлал,
Чйа у бани, гӧл у рван,
Ҟзрәта хорт—qизе дәлал,
Әw гәрандйә зозан-зозан,
У бь хwә жи ашьqе wан,
Свьк кьрйә хәма гран.
Әw мләте биркьрира
Ҟиштьбу клам у блур,
Хәма гран дьбу мәшур:
«Wәй ло, ло, ло, һәйло миро,
Һәй ло, ло, ло wәйло баво,
Ах, дӧһ qәнщбу, нә кӧ иро...»

XXII

Һәр щара, гава дьбһем
Дәнг, мqаме кӧрди нәлал,
Дәрде чуйи әз бир тиньм...
Qәй дәрдәрa дьбьм һәвал
У набиньм ре у мәщал.
Аwa дәнгбеж у блурван
Дькәвьн пәй хәме гран,
Qәй блура qӧлqӧлкьри
Жь курайа һена бәре
Сьрa дьле мәй вәшарти
Тинә ортe, дьдә гәре.
Гли, мqам дьле мьнда
Нотла нәзар шӧжуйа, дәрзйа,
Дьньчькьн ортa дьлда.
Qәй бәр чәв те Фәqие Тәйра,
Qәй әw һостае латифи мәзьн,
Qәләм, кагәт дәсте wида
Дьсәкьнә qәрафатва.
Әз ша дьбьм, дьчьм бәрбь wи,
Славе дьдьм бь әшири,
Wа әм һәвдӧ нәмәз дькьн,
Ктебе кӧрди пешкеш дькъм.

XXIII

Гәлә qӧрне чәтьн, сәрхӧр,
Гәлә диwан, гәлә кәдхӧр,
Ча базрган дәрбаз бунә,
Ле глие Фәqи бь зар манә.

Пешда һатьн мәрийе к'бир,
Гьшк әwләде мләт у жир.
Пьшт данә һәв, р'абунә п'йа,
Мqабьли шаһ у мира.
Р'абун һәзар Qәрәт'аждин,
Һәзар Давит', һәзар Мһер.
К'очьк, сара кьрьнә wеран
У саз кьрьн qӧр'нәкә зер'.

XXIV

Хәмьлинә дәшт у зозан,
Бинхwәш бунә гӧл у р'ван,
Дӧхӧлхӧльн кание зәлал,
Мләт бунә пьзмам, һәвал,
Һәвр'а вәдхӧн ава вәлал.
Гӧл вәбунә бһар, бһар...
Ле вәйф, т'ӧнә Фәqие «дьлсар».

XXV

Ле сәр сәре Игьрдаге
Мьж, думанә ль wедәре.
Дькә ахин мина бәре,
Ч'йае бльнд, шә'де qӧр'на
Дькәwгьрә нава хәма.
Искә-иска канийе wенә,
Брине wе һе дәwсенә.
Дәнге wи те, йа һәwарийе,
Гази дькә бо азайе,
Бәжна хwәва qәй те харе.

Ле ч'йае мәйи Әләгәз,
Мәр'а кәт'йә пәй әмре ләз,
К'ӧлозе wи—п'ьлта ә'wра,
Qәй ша дьбә әмре мәва.
Дьбһе дәнге Игьрдаге,
Qир'ина wи, эша даге...

Бһар с. 1958

ХӘЛӘQА АГЬРДА

(Вәгӧһасти)

1

Һавине, сала кәзар нәһсьд чьлйәке,
Мәһа ийуне бу, р̓ожа р̓әкәтие.

Wа архайин әм малда р̓әкәт дьбун,
Мәзьна хәбәр дьдан, зар̓о ша дьбун.

Жь дәнге р̓адиое жь щие хwә р̓абум,
У нәфәсбьр̓и бәрбь р̓адиое чум.

Сазбәнди у клам һатьн гӧһастьн,
Глие газие гһиштә бәр гӧһе мьн.

Дәwса клама, нава мале
Һатә бһистьне газийа һәwаре.

Жь wе һәwаре, бь гавед хwәйи ләз,
Һе незики р̓адиое бум, сәкьним әз.

2

Партиа Ленин бу, кӧ чәтьнайа хwәда
Дәрһәqа бә̄се әламәти дьда.

Мәр̓а дьгот, wәки фашистед герман,
Wан пешда анинә qәлпикә гран.

Wа кӧщӧми сәр мә кьрьнә, бь кен,
Синор дәрбаз бунә, дьшушьльн, тен.

Дьгот, wәки әw тен бь дәw у зор,
Кӧ бьбьн хwәйе Wәт̓ане мәйи сор.

Партиа мә зу газийа һәwаре леда,
Жь дәнге партиа мә qәй бруск вәда.

Һәwари бәла бу, нава щие незик у дур,
Дәрбаз бу ль сәр зәвиед зәр, мешед кур.

Мина бобәлиске, чу кәму дәра,
Фәмдари, зәлал, кәтә нав һәр мала.

Бәла бу нава щергед ләшкәре сор,
Qәwәта мәйә нәаят̓ьндар у зор.

3

У жь дәнге һәwарйа партиа мә кәлал,
Кшйан у һатьн мләтед йәкәхтйар.

Һатьн жь Wәт̓әне мәйи бе сәро-бьн,
Жь келәка бәр̓ед бьчук у мәзьн.

Əwləд ħатьн шəв, рож, сйари у пəйа,
Нава машина у нава гəмийа.

Жь гӧнд у бажара, жь əйла, гəлийа,
Ча пелед бәре бу хӧшина мәрийа.

Awa гьшк ħатьн, qəй тəв жь маләке,
Сəба намусе у бона хирәте.

К'шйан, ħатьн мләте ч'əвраш, ч'əвшин,
У ħазьр сəкьнин бəр партиа Ленин.

Ћəзар змани у ħəзар кьнщ-рəнги,
Т'əвə мерхас, сәр Wəтəне хwə бəнги.

4

Дəwса qəлəм, кағəза, дəwса мəр'а,
Т'əв твьнг, плимйот данин сəр мьла.

Р'абунə п'йа бона Wəтəне дəлал,
Бона партиа Ленин, партиа мə ħəлал.

Бекӧтабун ħатьн п'алə у гӧнди,
Мәрие ӧлмдар, т'əвə бжарти, щнди.

Катьб, ħəсабдар, механик у дəрсдар,
Поэт, дохтьр, шофер, дəлəк у малйар.

Хзнəван, комбайнаван, тракторист,
Шьван, т'ерзи, нвискар у артист.

Ћатьн, чаwа хӧшина пеле аве,
У сəкнин ль мəйдана ħəwape.

Wa тəв ħатьн мина тəйра у шера,
Пльнга, бу тəмаша əгита-мера.

У бəр бəйраqа Ленине нəмьри,
Сонда сор харьн милион-милион мəри:

— Əм сəкнинə бəр тə, ча ħəрщар,
Əмркə, əм фашиста алт'кьн йəкщар.

5

У бу тəqина т'опа, щəбрхана,
Гӧр'ина танка, йа айроплана,

Хӧшина гəмийа у ħəwарйа мəрийа,
К'шйан, чун бəрбь джмьн, ль ħəр алийа.

У мəритъре qəй т'офан р'абубу,
Р'е-мəщале джмьн т'əмам гьртьбу.

Ч'вик у бьлбьл у каре хəзала,
Тəлйа бун нав qəлштокед знара.

6

Фашистед фелбаз, чаwа гӧред дəвхун,
Шəрбьз у qəлп, джмьне əдлайе бун.

Тӧ əw т'əне нинбун, тəви wана бун
Нəйаре дьне жи, мина wан дəвхун.

Ә'щале сәре мәрийа, щәлат, бехер,
Кӧ гьшк мәзьн бубун пе жә'ра Һитлер.

7

Фашиста агьр у алав дьр'әшанд,
Гӧнд у бажаред мә пәй һәв һьлдьшанд.

Wа мәритъре әw щие п'епәскьри,
Qәй т'ӧ wә'дәида шен набьн иди.

Фронта мәда – Украйна дӧда,
Шәв у р'ож р'ое руе хwә вәнәдьда.

Шәрәки гран бу, нә wәкә һәв,
Халибун т'ӧнәбу, нә р'оже, нә шәв.

Гӧнд, бажаре мә wә'дәки т'ер-тжи
Вала бубун, qәй wьр т'ӧ кәс нә дьжи.

Р'ож пәй р'ожа, һәбуна мәйә п'ьр',
Фашиста хwәр'а дькшанд у дьбьр.

8

Әwләдед кәлал, е кӧ мабунә мал,
Чаwа мерхас, дитьбун р'е у мәщал.

Т'әв чубун нава меша, бубун партизан,
Пе сильке джмьн, зрар дьданә wан.

9

Мәрие советие, п'ашла Wәт'әнда,
Әгәр бәр собе, әгәр зәвиада.

Шәв-р'ож дькәландьн кәсьн-пола.
Нан, пәмбӧ дьданә сәр һәв нола

Ч'йае Әләгәзе, qаси гола
Севанейә бәдәw, әw нава ч'йа.

Жь һәр чълкәкә хӧйдана ә'нйа
Сильвәк чедьбу бәр ч'ә'вед кәмуйа.

Чедьбун патрон, автомат, танкәк,
Бомб у плимйот, йане т'вьнгәк.

У ча базрган, тәйрок у баран,
Бь эшалона жь һәв нәдqәтйан,

Дьчун бәр дәсте әwләдед шәр'ван,
Фашист дьр'әвйан жь дәрбед гран.

10

Аwа, т'әви һәв бун кәвьр-семент,
Ә'рде мә жи хуна джмьн дьмет.

Дьбей ә'рд ләрьзи, ә'зман жи пер'а,
Р'ое хwә вәшарт, ә'йанә чьр'а.

Wәт'әнвьзе мә п'е-п'е дьгәр'йан,
Пәй һәр фашиста, мәщал нә дьдан

Бьр'әвйана әw нәйаре фронте,
У т'әслимкьри данинә орт'е.

Баwар нә дькьрьн бо кале хwәйи ӧса,
П'ор-п'ошман, дьнһер'ин бьн ч'ә'ва.

11

Мьн дит брина Wәтәне мәйи әзиз,
Бһист ахина дәнге wейә зиз.

Бәр чәва мьн дит щйе ләпе джмьн,
Кӧ мабун сәр деме Wәтәне мьн.

Дит кәла дьле wәтәнһьзе мә,
Мерхасйа wана ль бәр чәвед хwә.

Чаwа әwре нисане дькьрьнә гмин,
Мина мәрики давитьн сәр джмьн.

Зәрбед гран, ча пеле бәрейә гьр,
Мәйте мәрьза дажот у дьбьр.

Жь дәрбед мәйи зор фашист дьрәвйан,
Пәй хwә вәнәдьгәрйан, кур дьнәлйан.

Алтбуйи дьрәвйан бәрбь Берлине,
Жь ера мә дьһатьнә бьрине.

Әw дькшйан бәр һелина хwәйә жәр,
Жь кедәре дәркәтбунә дәр.

12

Дит мешед Wәтәне мә һәр дәра,
Ед кӧ даред хwәйи бәжнбльндва,

Бәри шер сәкнибун назьк у кӧбар,
Мәри жь wана дьма һьзмәкар.

Әwед, кӧ сәр рйа бь һәзар-һәзар
Щурә бәлга, ча qизедназдар,

Хwә дьмәшандьн жь пеле бае,
Нә дьхwәстьн бьһатана рае.

Ле wи чахи бубун, гәрдән тәзи,
Дьбей дьгрийан, дьнәлийан, дькьрьнә гази.

13

Дит зәвиед мәйи мәзьн, бе сәро-бьн,
Ле тәв птепәскьри, бьн пйе джмьн.

Эмиш у гӧле баг у бахчед мә,
Гьшк ӧнда кьрбун бәдәwийа хwә.

Дит пьред мәйә жь һәсьн, пола,
Гранийа хwәва бь һәзар тонна.

Бәри шер сәкьни бун сәр чәма,
Канала, шәв у рож сәр кижана,

Авто, машинә ча мори-мстан,
Дьчун, дьһатьн, жь һәв нә дьqәтйан.

Дьбьрьн-данин һәбуна Wәтән,
Нһа джмьн тәqандьбун әw тәв.

Һәсьне wан хар бубун нава аве,
Дьбей кәла хwә дьретьн нава wе.

У мәритъре щие храбкьри,
Нава qӧрнада шен набә ьди.

14

Дит кал у пиред п̓ор сп̓и, әхтйар,
Чаwа п̓арсәкчи, бе мал, бе ст̓ар.

Дит әщеба мәрьза-нәйара,
Шәwата дьле жьна у зара.

15

Шькләки гран те бәр ч̓әвед мьн,
Хлаз набьм жь wе хәма мәзьн.

Әз жь wе йәке qә аза набьм,
У гава бир тиньм, ч̓әвед хwә дьгрьм.

Гӧндәки мәзьнда—Адамовкеда,
Бнәли рәвибун, кәс т̓ӧннә бу теда.

Бехwәйи дьшәwтин чәнд ханиед дарин,
Дуе wан, ча хәләq дькшийа әзмин.

Пеле агьр аwа, мина гӧрәки
Wа хwә авитьбу нава ханики.

Qьрч̓ә-qьрч̓а дәнге шәwате дьһат,
Ча гӧр, нәстуе неч̓ира хwә дьшкенанд.

Qизәкә пьч̓ук, букьнга wе дестда,
Букнгер̓а дьлист у наве wе дьда.

Qизьк р̓уньштбу бәр дәре мале,
Лапә нәзан жь шәр̓ у һәwаре.

Qизкьнга бәдәw, т̓фаләкә дәлал,
Бука хwәр̓а дьгот глие нәзәлал.

16

Мә бәр ч̓әвед хwә дит әщебәкә wа:—
Жь wи авайе дур, сәр чәнд гава,

Мәйт̓е жьнәке, нава хуне мәwщи,
Жь бомба джмьн мабу щи бь щи.

Әw жьна ль сәр әрде бе сфәт бу,
Qәй п̓әрче т̓опе сфәте wе бьрбу.

Жь мәйт̓е жьньке, ль сәр мьле ч̓әп,
Гран кәтбун ч̓еләк у голькәк.

Һәрдӧ жи бриндар, к̓еләка һәвдӧ
У бор̓ина wан чар дор гьртьбу.

Дере жьне, qизе, у е букьнге,
Дуз мина һәвдӧ бун у жь р̓әнгәки,

Кӧ кьвш дьбу, һәрсе жи маләкенә,
Хание дьшәwьти, жь wе маленә.

17

Жь щие хwə р'абу, əw qизкьнга р'ьндьк,
Бəрбь де чу, бь гавед хwəйи һурьк.

Кьрə бьлə-бьл, чу р'уньшт сəр əрде,
Чəнд глие нəзəлал гот, дəнг да де.

Т'фала дəлал гəлə дер'а хəбəрда,
Ле мəйт'е сəр əрде щаб нə дьда.

Qизьк жь wе йəке зəф бинтəнг бу,
Дьле wе тжи бу, р'удньшт у р'адьбу.

Əwе хwəст п'есира дайка хwə вəкə,
Шире wейə нəлал ль хwə нəлалкə.

Нькарьбу вəкьра, сəре де гьрт, нəжанд,
П'ор'е wе кшанд, ле т'ӧ щаб нə стəнд.

Ма илащбьр'и у дəст пе кьр грийа,
У назьк-назьк дьwəкланд «мама...»

Гава пе дəстька ч'əвед хwə мьзда,
Сур'əте wе пе хуна де сор бу, ма...

18

П'оркьнге qизьке нəрмькə у зəр,
Qəйтанəкə сор гредайи ль сəр.

Мqим wе форме жи букьнга wе бу,
Һəмеза лəшкара хəмьландьбун.

Əw п'ор'ед зəр у qəйт'анед wанə сор,
Ҫəр дəста дьмьлмьлин дор бь дор.

Qизькер'а т'əв бубун де, бав, бра,
Тьштəк дьдане дест у ша дьбун пер'а.

Qизьке сəр синге Самплавские əг'ит.
Һəмеза wида щие р'азана хwə дит.

19

Ле щарна дькəнйа, qизьк р'азайи,
Йане пьрч'у дьбу у дьгот чəнд гли.

Qəй сəр букьнга хwə һерс дьбу,
Qəй букьнге г'ӧр'а wе нəкьрбу.

Əw эт'имока т'фал у бе гӧнə,
Чь заньбу, де у баве wе т'ӧннə.

Qомандар Самплавски, əw бь исрəти,
Чьqас р'адьмуса, əwqас жи дьма т'и.

Дьле wи бубу чаwа брина кбир,
Кьвш бу, бь wе qиза хwə дани бир.

20

Qизьк кшйар бу, шəр'е wе дəстпе бу.
Бук жи ьди тəмам жь бире чубу.

У дəнг ль де кьр—«мама», «мама»,
Гəлə гази кьр, ахриеда грийа.

Qизкнга этим бь грие хwə аwа,
Ньфьри дькр ль шəркьза тəвə.

Дьгрийа у пера жи хwə дьпəрьтанд,
Жь чəвед хwəй һешин һесьр дьрəшанд.

21

Заньм, һуне пьрскьн, мьн ьди чь дит?
У гəло чаwа бун бринед Wəтен?

Əзе дитьна хwə wəра кьн бежьм,
Чьмки дəрһəqа шерда əз дьлэшьм.

Парəк Wəтəне мəйи əзиз мьн дит,
Мина нəхашəки дьле wе давит.

Wа мьн Wəтəн дит кəму wəде weда,
Звьстана сəрме, бьн кöрке спида;

Һена бһаре, кöлилк кəwшане wе,
Һасьлəте wейə һавине, пайизе.

Мьн дит чəмед Wəтен фрə у пьр кур,
Дəнгəки ньмз ле у qəй дьгрийан залул.

У чаwа кəмбəр хwə гредабун
Ль пьшта ере у хöшина wан бу.

Дькшйан у дьчун ча хəлəqe шкəсти,
Дьчун, хəмед гран хwəда вəшарти.

22

Кəйкале qöрна, шькле сал-зəмана,
Гəлə нвисар у сəрһатие wана,

Ктеб, гəлə-гəлə һəбунед дьне,
Бəлай сəр əрде бун у нава кəрие.

Завод у фабрикə, тəмамийа хwəва
Йан бубун храбə, йан вьк у вала.

Вагзал у рйа машина храбкьри,
Дурва кьвш дьбун, ль сəр һəв лодкьри.

Wа стуне тела шкəсти бун бльндва,
Тəле сəр wана жи дардайи пева.

Мəдəнед мəйе комьр у кəсьн,
Əw тəмам һьлшйа бун жь бомбед джмьн.

23

Стансйе электрике бəри шер, əгəр
Qəwата аве зивкьри дьда дəр,

Кəзар-кəзар лəмпчкə ча карьбар,
Кö нава шəве дьхəмьланд гöнд у бажар,

Ле һена шəр, кидəре шəр дьчу,
Ль чар тəрəф тəри таристан бу.

Һəбуна мəйə пьр, бьчук у гьр,
Кəтьбун нава хəлəqа агьр.

616—6

24

Мьн дит чь дькә намус у хирәт,
Кӧб, һерса дьл, баwарбун, хәйсәт.

Гава әw гьшк жь щи р̇адьбьн,
Бо qәзийа сәрхӧр тәви һәв дьбьн.

Гава эша дьл мәрийа р̇адькә,
Мәрьве ӧса кәму тьшт дькә.

Зува готьнә:
— «Шер дьмьрә, чәрм дьминә,
Мер дьмьрә нав дьминә».

Наве Самплавски wе һа бьминә,
Мерхасйа хwәва кәртъм дьминә.

Бәр ч̇әве мьнә, бир накьм тӧщар,
Бәжнбльнд бу, диндарәква чаwа знар.

Зәнде wи qальн, бәдәw у мерхас,
Джмьн ль бәр wи нәдьбун хлаз.

Нава шәрәки гӧмрәв, чәтьнда,
Джмьн пешда дьһат у зор дьда.

Самплавски дьчу-дьһат кузә-куз,
Ләшкәрар̇а дьгот глие хwәй дуз.

Р̇абу у глие әмр һе девда,
Гӧлла т̇опа джмьн р̇әх wи т̇әqйа.

П̇әрч̇е гӧлле мьле wи бриндар кьр,
Әwи әмре хwә qасәке әглә кьр.

Джмьн пе танка һа незик дьбун,
У чьqас дьчу, шәр̇ гӧмрәв дьбу.

Дор ләшкәре мә, жь танкед джмьн
Р̇әх һәв чедьбу хәләqа мәзьн.

26

Самплавски, кӧ әв дит, ӧса бриндар,
Чаwа шерәк, бь дәнгәки кәйфдар,

Кьрә qир̇ин нав хәләqа агьр,
Пешда бәзийа, ләшкәр пәй хwә бьр.

Танк, бомб, автомат, qьрмә у мәри
Т̇әви һәвдӧ бун ль сәр һәр мьли.

Нава wи шәр̇ида мьн Самплавски дит,
Пе дәсте хwәйи qәниц бьт̇ӧлгә давит.

Жь дәрба wийә зор, танкәкә джмьн,
Щи бь щи т̇әqйа, ль бәр ч̇әвед мьн.

Бьт̇ӧлге дьн һьлда, жь хwә р̇ази,
Бь кен у һерс, бәр танка дьн бәзи.

Әw танк жи гһиандә wи огьри.
Qрмә дәрхьст, кьрә qир̇ин, гази.

27

Ча сьрйа танка, бомба кӧта бу,
Әм жь һәр алийа бәзйанә һәвдӧ.

Wәтәнньзе кәйфдар, мина шера
Р'е у мәщал нәдьдан нәйара.

Самплавски бриндар у пе дәстәки,
Qаим гьртбу гесира йәки,

Ле кәйф, ньшкева фашистәки дьн,
Навмьла wи хьст, пе кера мәзьн.

28

У тәлә мерхас, ш'әр'е гранда
We форме тәмьрин чаwа чьра.

Бо бир анина әwләдед кәлал,
Лайиqи wана, чекьрьн кәйкәл.

Wана бир тиньн wәхте мерхасийе,
Wәхте чәтьнайе, щие әшq-шайе.

29

Жь wәтәнньза, мәрие гешәкар,
Т'абутәк чекьрьн бо qӧмандар.

Самплавские әгит, сәр гәлә мьла,
Нав т'абутеда, дәрхьстьн дәрва.

Ләшкәр у qӧмандар т'абута сор,
Ль сәр мьле хwә бьрьн дор бь дор.

Бьрьнә бажаре незик – Салноке,
Нав багәки бәдәw, щие сәйране.

30

Комисар Мәщит, бь глие алави,
Һежаи Самплавски хәбәрда әwи: —
Әре һәвално, мерхасийа Самплавски
Т'ӧщара начә бира кәсәки.

Әwи бона мә һьшт борщәки мәзьн,
Wәки әм жи мина wи шәр'кьн нәрт'ьм.

Wа әwи нишанда вьзкьрьна хwә,
Бо азайиа Wәтән у щмаәта мә.

Самплавски мәсәла хwәва избат кьр, —
Һәр шәр'ванәк дькарә нава агьр,

Бьбьрә, бавежә чь хәләq жи һәбә.
Бра әв йәк мqим бира wәдабә.

Бра кәлалбә шире wе дайке,
Кӧ жь гашла we әwләде һа дәрте...

31

Бәри эваре бу, р'о дьчу ава,
Чардор дьһат дәнге тәйр-туйа.

У wəтəнкьзе мə мина мəрики,
Борщ һьлдан сəр хwə—шəркьн ча Самплавски.

У зəрп пəй зəрпа агьр кьрьн,
Əw бь we йəке хатре же хwəстьн.

У чаwa щнйазе мерхас һьланин,
Т̓абутева щие һазьркьри данин.

Мəритъре роe жи qəй əв йəк дит,
Т̓ап нəкьр бо ьндакьрьна əгит.

Qəй жь хəма əгит, пе əwрəки рəш,
Мина пəрдəке гьрт деме хwə гӧлəш.

У мəритъре qəй дар у кӧлилк жи
Бь сəре хwəва кӧндə дьбун бо wи.

* * *

Лəшкəред мə бь рӧк у щан,
Аwa бəри джмьна дан.

Пешда чун ча бруск, т̓офан,
Кӧта кьрьн qəзийа гран.

Бəйраqа хwəйə алтъндар,
Берлинеда чкандьн кӧбар...

КƏРИ ЖЬ ПОЭМА «КƏСО У ЗƏЛХЕ»

(жь сəре IV)

I

Бəсе мина мəрикə геж
Һа дьгəрйа сəри ле эш.
Дьчу бал шех у мəлла,
Һəр йəк бəр хwə тьштəк дьгот,
Готьнед хwə сəр we дьфрот.
Т̓аqəткəти, ти у бьрчи
Чу бал Кӧта пирə-фəлчи.
— Хатйа Кӧте, хатийа дəлал,
Жь мал у кал бумə бəт̓ал,
Жь бəхте хwə мамə мəт̓ал.
Wəрə мьнра рəнма хwəде
Фəльке вəкə тӧ ве дəме.
Кӧр се салə жь мал чуйə,
Əз ньзанъм нһа кӧйə.
Бьнһерə хатийа Кӧте
Бəса wи жь ки али те?

2

Һӧта фә'лчи жь п'ашла хwә
К'иськәк у qӧт'ик дәрхьст,
Һәрдӧ фәсал бәр хwә дани
Бьр'ног'и кьрә позе хwә,
Бежьжи у сәбьр ани.
— Ишаллә, сәбр̣а херейә,
Хwәде р̣уе мә бьн п'йе тәвә,
Кӧр' гӧнәйә, бәрхе тәйә,
Әм гьшк жи qул у бәнде тәнә,
Р'әкма тә мqим сәр мәйә.

3

Һӧте морийа р'әхһәв р'езкьр,
Бь костәти кьрә щот-щот,
Щаркә майин т'әвиһәвкьр,
Ч'әнд глие нәзәлал гот,
Пӧр'ч'уе хwәкьр, һерсбу сәр wан,
К'әтә нава дә'wа гран.
Морийар'а әwе хәбәрда,
Qәй наве wана һьлдьда.
Бәсе мәлул, дәнглебьр'и,
Шәр'е Һӧте дьньһер'и.
Пӧр'ч'уе Һӧте һеди вәбу
У сәр Бәсе аwа һерсбу:
— Ле qӧрбана wи кӧр'ибӣ,
Сәр р'йа хәриб буий тә'нӣ,
Һәма дьгри, qәт накәни
Тә херә, тӧ нә дини?

Дә'wа хwә у морийа бежьм:
К'ьвшә лаwьк сьламәтә.
Жь глие wе Бәсе шабу
Wа qәй Һәсо бәжна хwәва
Бәр ч'ә'вед wе дәрбаз бу, чу.

4

Паше Һӧте qәй хәнди,
Мориар'а хәбәрнәдьда.
Мәщала хwә әwе wа ди:
Морикә нәхш аһа һьлда
У нишани Бәса де да.
— Әз чь хwәлие сәре хwәкьм,
Бькарьбьм кӧр'кьнге тә
Жь qәзйае әwи дәрхьм.
Иро-миро морйа һане
Дәсте мьнда нае р'ае,
Жь дәсте мьн дьфьтьлә,
Те пешйа кӧр' дьсәкьнә
У р'еч'а wи вәдщеринә.
Лаwо, әмә гӧнәкарьн.
Хwәде р'ожа ә'вда кьвшкә,
Бәр ә'мре wи чь дькарьн...?

5

Wа пәй глие Һӧта фә'лчи
Бәсе грйа, кьрә qир'ин.
Һале хwәр'а әw бу дә'wчи,
Сәр ч'ә'ве хwе кьрә брин.

6

Баве Ҟәсо, Шәмое шван,
Мала хwәда дәгмә дьма,
Дьгәрйа ҟәрт'ъм бь зәлули
У келәка ки руньшта
Ħе блуре бь дәнги,
Пәй хwә һесьр wе бьһишта.

7

Ҟәму алийа дәнге дика
Нава гӧндда иди лалбу.
Сьва тәзә һеди вәбу.
Аһа Шәмо жи кьшйарбу,
Зу-зу ч'әвед хwә мьздьда,
Ле ронайа ч'әвед wи жи
Хwәидибу мина Ҟәсо.
Бәсе кьрә гази, һәwар,
Т'опкьр гәлә гӧнди—шинар.

8

Бәсе мабу гӧманбьри,
Хwә ҟәсабкьр кӧрлемьри.
Бо рәҟәтийа дьле хwәра,
Бь әдәте кал у бава
Мәзале бре хwә wа әwе
Ҟәсабкьр дәwса е Ҟәсо.
Ҟәзар кәсәр дьле wеда,
Дьчу wьр у дьгрйа һәрро,
Кӧре хwәра хәбәрдьда:

— Ах, дьле мьн, ә'вда хwәде
Ча сит'ьла сәр агьрә,
Ҟәвт ҟәкима кәwленагрә.

Мьн дәркәтйә п'ьлтә ә'wре
Гәлә рәшә, п'ьр гранә,
Һьм тәйрокә, һьм баранә.

Р'авә лаwо, бәрхе куви,
Жь гӧлла ки гәло кәти?
Әз кьрьмә йәкә коти.

Хәзал бей тә эт'им манә,
Бәрәдай ль сәре ч'йа,
Мина мьн калина wанә.

Зозан бәр мьн хали дьбьн,
Жь дәрде тә аза набьм,
Бьлбьл дьнәльн чардоре мьн.

Дәгма тә дьле мьнда
Һа кьвш дьбә дәwса гӧлла,
Дә тӧ рәвә, бав у бьра.

Дайка тә гӧнәйә, гьди,
Һе дькарә кӧлилк т'опкә
У пе wан пәзе тә хwәйкә.

Әзе рван, сосьна т'опкьм,
Әзе һәрьм чолакәвьм
У пәзе тә һәрро т'еркьм.

Бьлбьлзәрк у qәрәчич'әк
П'еша хwәва т'опкьм биньм
Пәзе тәр'а бьгьһиньм.

Кӧ әw кӧлилк т'еренәкьн,
Әзе һәр'ьм бал щинара,
Бо пәзе тә кӧлилка дәйнкьм.

Wәки әw жи т'ере нәкьн,
Әзе һәр'ьм, р'їа нәвт р'ожа
Кӧлилка п'арскьм жь һәр мала.

Әзе һәр'ьм ль сәре ч'їа,
Нава гәлїа у нәwала,
Бьр'әвиньм жь хәзала.

Әгәр әw жи т'еренәкьн,
Жь хwарьне әз qәтиамә,
П'ара мьн әw бәси wанә.

Пәзе тә бе ав наһельм,
Әз щие гәлә канийа заньм,
Кӧлме хwәва аве биньм.

Әгәр авед нәму канийа
Т'ибуна пез әw нәшкеньн,
Бәси wанә әв һесред мьн.

Әw мәзале дайка тәйә,
Ланqи мьн р'әбәнейә,
Нә ангори бәжна тәйә.

Әв щие мьн чьр'а һьлда?
На т'ӧ т'аqәт мьнда нәма,
Чьма буйи йәки тьма?

Дә тӧ р'абә бехwәдео,
Дайка р'әбән чьр'а хапанд,
Мәзәле wе жь дест р'әванд?

Qәнщбуна мьн иди т'ӧнә,
Дә тӧ бьдә чьлкәк дәрман,
Дйа тә вәхwә, кӧ зу бьмрә.
К'афьр, йане келәка хwә
Ч'ичкәки щи тӧ бьдә мьн,
Щиwарбьм әз вьра бал тә.
Нә дәрәнгә, р'о чу ава,
Дйа тә иди бет'аqәтә,
Wа вәлазйам әз бьн п'їе тә.

9

Шәмое кор р'е у wәра
Әw рьнд насдькьр жь бина
Гӧл у гьһие ль wандәра,
Хӧләхӧла дәнге аве.
Wа кәтьбу пәй хәмед хwә,
Дьчу wана жь хwә дурхә,
Дьчу бәрбь гӧнд у зома,
Кӧл у дәрде хwә нишанда.
Бонә wи шәв йан р'ож, йәк бу
Дәшт у кәwшан, йан р'їа дреж.
Р'екәт бәр ч'әвед wи тәр'и

Ҹвикәк дьһат дор сәре ԝи,
Нава һәԝе һа дьфьр'и.
Шәмо бәр хԝә хԝәр'а ԝа гот:
«Ах, ԝәйло мьн малхьрави,
Мьн тьре К'әсое мьнә,
Хԝә вәшартйә әԝ ви али,
К'әйф, чвик бу, хԝәр'а фьр'и...»
Р'ева чәнд щийа дьнькьси,
Дькәт, р'адьбу, дьсәкьни,
Хԝәст р'әвәтбә әԝ ԛасәки.
Ле ньшкева хӧләхӧла
Дәнге аве «Канйа буке»
Әԝи бьһист у бь вьсрәт
Жь щи р'абу диса р'екәт.
Һеди-һеди хԝә гиһанд сәр
«Канийа буке», канйа авсар.
Бина хԝә кьшанд, т'ер ав вәхԝар.
Әԝ бь дәнге ава канйе
У пе бина кӧлилкед ԝе,
Хԝәр'а дьжйа әԝ ԝе дәме,
Кәтьбу пәй хәм у дәрда.
У канйера хәбәрдьда.
— Тӧ «Канйа буке», канйа дәлал,
Һатьмә бал тә, сәлам, сәлам,
Ах, канийа авсар те бира тә
Әз, тӧ, у әзман, әм чәнд щара
Кәтьнә ләще һьма вьра.
Жь мә һәр йәк пәйе хԝә дьда.
Тә дьгот ава тәйә зәлал,
Мьн дьгот ч'әвед мьньн зәлал.

Ә'зман жи кәми йа хԝә дьгот.
Нһа Шәмое бәре ниньм,
Ԝа әз мәрики кӧр'лемьри,
Йәки корьм, т'ӧ тьшт навиньм.

Әз кәйрана тәмә,
Тӧ һа сар бьминә,
Ԝәки К'әсәне мьн
Әԝ жи ве ава тә
К'ьсрәт нәминә,
Жер'а нәвежә,
Баве тә корә.

Бежә әԝ нһа
Мәрики зор'ә,
Бежә әԝ чуйә
Бо ԛәләне тә
Хәзала т'опкә
У бинә вьра
Бона тә хԝәйкә...

10

Шәмо дьгрийа бь зәлули,
Глийан дькьр бь мәлули.
Әԝи дьбаранд һесред гьр.
Канйа р'әвӧк бь хӧләхӧл,
У ԝе дәме һьма һазьр,
Һесред Шәмо т'әв хԝә дькьр,
Дьр'әванд у хԝәр'а дьбьр.
Ԝан һесрава Шәмо р'аза.

Әw жь дәрд у хәме К'әсо
Хели wә'дә ма лап аза.
Кöлилкед хас у к'әмубин
Жер'а бубун бәрiгал, нвин.
Бае зрав бь назәдар
ДьҺат у сәрр'а дьлиланд.
Сәркьнге кöлилке дор wи
Чаwа пеләав дьк'әжанд.
Кани бубу ча ԛәрәwьл,
Xwәр'а дьстра бь әшԛ у дьл.

П'ешкеши ԛиза х̇wәйә дәлал—
Эммае дькьм

ԚАЛЧ'ИЧ'ӘКЕД ЛИРИКАЕ

ФӘСАЛ WӘРӘ КАР-ХӘЗӘЛА МЬН

Фәсал wәрә, кар-хәзала мьн, дәрде мьн пәзе баве тә ниньн. Хәw накәвә ч'әвед мьн. Т'әриеда әз һәр гаве тә дьбиньм. Әз дьбиньм, гава тŏ жь мал дьр'әви, тейи бал мьн. Әз заньм әw кижан кәвьрьн, кŏ тŏ льнгед хwә датини сәр wана, заньм дәстед хwә дабежи кижан шилана, wәки ньшкевạ нәшмьти, нәкәви нава гәлие бе бьни. Фәсал wәрә, дәлала дьле мьн. Әз заньм жь мале кәта вьра тŏ чәнд щара хŏдана ә'нйа хwә кәвәр т'әмьз дьки, чәнд щара сәре хwә дьк'әжини, кŏ гŏлие хwәйә зәр р'астки сәр навмьла хwә. Заньм, чәнд щара вәдьгәр'и, пәй хwә дьньһер'и, кŏ бьзанби, гәло пәй тә т'ŏ кәс нае.

Фәсал wәрә ст'ара дьле мьн, wәрә һе һив дәрнәкәтйә. Әз заньм һив кәнге дәрте. Әз заньм тŏ чьԛас дури мьни, заньм, wәки гәлә-гәлә стру һәнә орт'а мә. Әз т'әв заньм, ле т'әне ньзаньм, гәло дьзитйа әвинтйа мә кәта кәнге wе бькшинә? Wәрә гәрмайи

Фәсал wәрә сәбра дьле мьн.

у шəԝԛе текə нава р'ӧне мьни һар. Ԝəрə зһакə əв шкəвта тə'рийə—шьл.

Фəсал ԝəрə, кар—хəзала мьн. Əз ԛə ньзаньм əвинтйа мьн у тə гəло кəта кəнге ԝе бьк'шинə?

Ԝəрə фəсал...

ДЬЛЕ МЬН

Дьбежьн щер' сəр р'йа аве дьшке.

Дьле мьн, р'əбəне жи, мина щер' таньке.

Гава щер'е хԝə һьлдьдьм, дьчьмə сəр канйе, саԝəкə гран дькəвə дьле мьн. Жь ԝе саԝе дьтьрсьм, хԝə ьндакьм, льнге мьн бьшмтə, щер' ль сəр мьле мьн бькəвə, бьшке. Сəбəбийа шкеландьна щер' бьдьнə р'уйе мьн, ԝе мьнр'а бежьн:—«тə ч'ə'ве хԝə гəр'андйə сəр кӧр'е хəлԛе».

Дьбежьн щер' сəр р'йа аве дьшке. Жь ԝе хəме нəԝерьм жь мал дəрем, һəр'мə аве. Дьтьрсьм, йан щер' бьшке, йане жи дьле мьн ə'вда р'əбəн жь диндара хорте бəжнбльнд, смелԛəйт'ан, ньшкева текə ԛир'ин, жь дəнге дьл хԝə ьнда-кьм, зəнде мьн сьстбьн, щер' бькəвə бьшке.

Ньзаньм, чьр'а дьтр'сьм һəр'ьмə аве? Мьн т'ьре щер' у дьле мьн ԝе һəвр'а бьшкен. Ах, гəло хəлԛ ԝе бьзаньбə мə'нə чь бу, кӧ кəрдӧ һəвр'а шкəстьн?

Дьбежьн щер' сəр р'йа аве дьшке. Лəма гава дьчьмə аве, сəре хԝə бəржер дькьм, чардоре хԝə нанһер'ьм, чьмки заньм, йəки нəр'əнəт мьн дьнһер'ə, һəр гаве мьн дьпивə. Ах, жь хəбəрдана ԝи дьле мьн т'ап накə.

ӘДӘТ БУ

Р'ожәке чәнд мәри һатьнә мала мә. Де у баве мьн әмр кьрьн бәр ԝана кьвш нәбьм, һәрьм тәԝле. Әз зу чум тәԝле. Мәри чунә һӧндӧр'е мале. Дйа мьн кӧлав дани, р'уньштьн. Жь тәԝле дәркәтьм, фәсал незики дери бум. Мьн бәр qәлиштока дерир'а дьбьһист хәбәрданә мевана. Ч'әвед хԝә qәр'ьманд хорт дит, наскьр. Нәфәса мьн дьһат бьр'ине, дьле мьн дькӧта, гәԝрийа мьн тжи дьбу, льнгед мьн һеди-һеди сьст дьбун. Мәритьре әз дьхәнqандьм, ле жь qәлиштока дәри дур нәдькәтьм. Дӧхԝәст кәму гли бьбьһиста, тӧ хәбәр бәрнәда. Мьн дит меване әзиз, ч'әвед хԝә кӧта бу т'анга дери. Мьн тьре әԝ мьн дьбинә. Шәрма руе хԝә, мьн сәре хԝә бәржер кьр. Ньзаньм, хорте дәлал чьма ч'әвед хԝә кӧтабу т'анга дери?

Ә'дәт бу, хорт гәрәке хәбәр нәда. Мьн ньзаньбу, меване щаһьл бона весандьна агьр-алава

дьле хԝә т'асәк ава сар жь мәрийа дьхԝәст, йане ләпәк бәрфа бәләкийа.

Мьн дьхԝәст т'асәкә ава сар, бьбра бьда дест, ле ԝеранбә ә'дәт. Ә'дәт нәдьһишт бе дәстурйа де у баве хԝә дәри вәкьра, бьчуйама һӧндӧр', бей готьна ԝана ав баниа, qул у диле ә'дәт бум. Мьн гӧһе хԝә данибу бәр qәлиштока дери. Баво кәнйа... смеле хԝә бада. Әз ша бум, дьхԝәст ԝе ләзе дәри вәкьра, бьчуйама һӧндӧр', хԝә бавита бьн п'йе баво. Ле ньшкева, ах, һәма лап ньшкева, баве мьн гот:—на хер, qайил ниньм, qиза хԝә надьм...

Мьн щаба баво бьһист. Меване щаһьл жь һерсе левед хԝә дьгәст. Мьн хԝәст текрә qир'ин, һәԝар, гази... Бь т'әгмина мьн, кьрә qир'ин, ле ньзаньм. мевана у баво гәло дәнге мьн бьһистьн, йане на?

* * *

Дн'йа, дӧ т'əми эмише тə һəнə.

Мьн бьр сəр левед хwə, wана т'əмкьр.

Щур'əк т'əл бу, пе бəт'вал бум.

Щур'əк т'əмширьн, пе wе т'əмамйа ə'мре хwəда qəнщ бум.

Эмише тə һе wе гəлə һəбьн, ле бһара т'əмкьрьна мьн ьди дəрбаз дьбə.

Пайиз бь зор хwə к'ӧтайə нава бахче дьле мьн у qьр'а хwə данийə сəр п'ор'ед мьни wə'дəки р'əши-кӧрьшки.

Жь qьнйата тамаред хwə, бахче тəда һьштйə се т'əмщьһер'ьбандьнван.

11 йанваре с. 1960

ХƏМ ҺƏБУ Ч'Ə'ВЕД WИДА

Əw хортəки qочахи бə'дəw бу. Дьле wи т'əмьз бу, зəлал—зəлал, минани авед каниейə ч'йа.

Дəнге блуре у кламстрандьна wи нола дəнге бьлбьл у хӧлə-хӧла каниед wандəра бу.

К'ӧбарбу чаwа ч'йае Сип'ане-Хəлате. Бона шӧхӧле qəнщ у огьра əвинтие wе сəре хwə бьда. Гəлə мəрьвкьз у дьлован бу, нот'ла ч'йае Сип'ане, кӧ мəһед бһарейə пашьн п'ашла хwə бь р'əнмдари вəдькьр бəр зозанвана.

Əw мqабьли храбйе мə'дəкьри, һерс у бер'əвьм бу, чаwа ч'йае Сип'ане, щарна пӧр'ч'уе хwə дькьр, хwə пе ə'wред р'əшə qальн дьпеч'анд у бь шур'е бруске ə'рд у əзмин дьхьст.

Ч'ə'вед wида хəма кур һəбу, ль сəр дьле wи кəсəра гран, кӧ кьвш дьбу мqим, илаһим р'ожед əйда у дə'wата.

Wан чаха əw лап дьһатə г'ӧһастьне, кем хəбəрдьда, qəй хwə жь мəрийа вəдьшарт.

Дә'ԝатада пьшта хԝә дьда бәр стуне, дьсәкьни бьн сйа чьре, ԝәки әԝԛас мәшур нәбуйа. Ле-ле бу минани бруске текьра т'әԛин, гӧр'ин, жь щие хԝә бьԛәтйа, бьчуйа тә'ви к'ома щаһьла буйа у пе листьн у страндьна хԝә, хәбәрдан у лаԛрдиед хԝәва, дор нәда т'ӧ кәси. Ле тә ԛәй дьгот ԛәԝатәкә зор әԝ пашда вәдьк'шанд, дьгьрт. Һесред кәла дьл анщах дадьԛӧр'танд у хԝә зә'фтдькьр,

Ԝан р'ожа хорт у ԛизед ә'мре ԝир'а хԝә дьхәмьландьн, кьнщед ԝана т'әзә у р'ьндбун, ле ч'ә'вед ԝида хәма гран һәбу. Дьԛәԝми жь ԝи дьпр'син:—чь ль тә ԛәԝмийә, т'ӧ чьр'а ӧсаһи?— Әԝи щаба кьн дьда—ԛәт.

Р'ожа цәркәтьна бәрбь зозана жи нәсаб дьбу ә'йд. Хәлԛ ша дьбун, дьк'әнйан, говәнд дьгьртьн, дьлистьн. Дәнге зӧр'не у дәфе гӧһе мәрйа дьбьр, мәритъре һәр дәрбәкә дәфчи дьле ԝи дкәт у дешанд.

Әԝи, хԝә бир'кьри, дьнһер'и ԛизәкә зозанвана бәдәԝ нәта коч жь щйе хԝә дьләԛйа. Дьнһер'и пәй коче, ч'ә'вед ԝи дьԛәр'ьмин. Тәе бьгота, ԛәй бь ч'ә'вава зозанвана бәдәԝ ԛаим гьртьбу, паше т'аԛәткәти бей хԝәстьна хԝә әԝ бәр'дьда. К'оч дурдькәт, дьчу, әԝ жи мә'дәкьри, п'ор-п'ошман, вәдьгәр'йа бал кәрие пез.

К'ьнще ԝи кәвн бун, аԝԛас п'ине щур'ә-щур'ә ль ԝан дьрутьбун, мәри тедәрнәдхьст гәло п'ьр'тие кьнще ԝийи р'астанә кижан бу? Ле п'ахе ԝии п'ост, чарьх у горе ԝи? Ԛәй жь дәве гӧред бьр'чинә звьстане рәвандбун.

Бьн ԝан кьнщед кәвнда дьләки назьк у п'ьр'ԛәнщ һатьбу вәшартьне. Мә'нә лазьмбу, кӧ әԝ дьл бона шӧхӧле ԛәнщ у әвинтйа хальс бьда ә'йанкьрьне.

Әԝ хорт шьване гӧнд бу, кӧр'е Акмәде кор.

ЛӘЩА ХОРТЕД ГӦНДЕ МӘ

Баш те бира мьн, чаԝа р'ожәке чәнд хорт'е гӧнде мә һәвр'а кәтьбунә ләще.

Мәʼна шәр'е ләща ԝана әԝ бу, гәло ль р'убаре дне, жь кәмушка чәтьнтьр чьйә?

Йәки гот:—әва дуз се салә, дьле мьн кәтйә йәке, жь диндара ԝе хԝә ьнда дькьм, ԛӧдум мьнда наминә, ньк'арьм гаве хԝә пәй һәвдӧ бавежьм. Дьбьм лап илащбьр'и, хԝәда дьшәԝьтьм у т'ӧ тьшт нае сери. Жь ве зӧлме чәтьнтьр иди чь дьк'арьбә һәбә?

Хӧламе аг'е, хорт'әки бәдәԝ, бәжнбьльнд, смелԛәйт'ан, левԛәльши, хԝә зәфт нәкьр, т'әви ләще бу, гот:— р'астә, әвинти тьштәки гранә, әва чәнд сале мьнә, әз жи бона ԝе йәке шьвантие дькьм, һе ньк'арьм ԛәләне дьлкәтийа хԝә бинмә сәр һәв. Шәв у р'ож хԝәда дьшәԝьтьм, жь ԝе хәме аза набьм. Ле жь ԝе йәке жи зӧлма гран һәйә,—әԝ тәʼна аг'айә.

Аг'а р'ожәке бәр мәрийа ль мьн һерс бу, мьнр'а гот:—т'улә, т'ӧ хӧлами, ангори п'аласе хԝә

льнге хԝә дрежкә, йане на, әзе гӧһе тә жекьм...—у әԝи силәк ль мьн хьст.

Дә нһа һун бежьн, жь ве дәрд у кӧле грантьр чь һәйә?

Те бира мьн, чәнд хорте гӧнде мә, бнәт'ара гӧнд р'уньштбун сәр һешнайе. смеле хԝә ба дьдан, һәвр'а кәтьбунә ләще, бльнд-бльнд хәбәр дьдан.

Жь ԝана һәр йәки йа хԝә дьгот.

Ӧса жи нәһатьн сәр фькрәке,—гәло днеда жь кәмушка чәтьнтьр чь бу?

ЛЕ ГОТЬНА ТƏ ЧЬЙƏ?

Жь wан рожа гәлә ав кьшиайә, гәлә qәw-мандьн qәwьмийә. Qрава пайизе данийә сәр горе мьн. Калбун жи һәми минани базрганәки баргьран кәтйә пешиа мьн у һеди-һеди пәй хwә дьбә...

Чьqас пайиза зәр незики мьн дьбә, әз әw-qас сӧр у сәрма звьстана әмре хwә мәшур дькьм.

Ле әw qиза бәдәw у канийа гӧнде мә qәт жь бира мьн начьн. Нава биранинед хwә жь кәмушка ширьнтьр, кӧба әвинтйа мьнә әwльнә, кӧ һәртъм те бәр чәве мьн. Гава әз бир ти-ньм, мьн търе әз һе щаһьльм, һе әw qиз һивйа мьнә.

Канийа гӧнде мә, кӧ жь гӧнд эпещә дур бу, кәсаб дьбу щие зиарәта кӧб у әвинтйа хорт у qиза.

Бь мәна ав вәхwарьне ль сәр кание йане ль сәр рйа wе, тира кӧба хорт у qиза һәвдӧ дькәт.

Мьн жи qизәкә бәдәw кәбанд, ле чь файдә? Əw qиза дәwләтйа бу у һе бешикеда бу, кӧ де у баве wе соз дабунә мәрие дьн.

Щарәке ль сәр рйа канйе расти бәдәwе һатьм. Щерәки бьчук сәр мьле wе бу. Əwе һә-вала хwәва бь әшq, бльнд-бльнд хwәра хәбәр дьдан, жь кание вәдьгәрйан бәрбь гӧнд.

Əз незики wана бум, слав да wан, слава мьн вәгьртьн.

— Qизед дәлал, әз тимә, гәло авәке надьн мьн?—Йа бәдәw бь кәнәки ширьн щере хwә ани харе.

— Чәнга хwә бьгьрә, вәхwә...

Жь ава wе әз тер надьбум, qәй пеле бае радьбун у агьре дьле мьн һе гӧр дькьрьн; һә-вала wе фәмкьр, жь мә эпещә дуркәт.

— Тӧ чьqаси тийи, дьбә бекефи?

— Бәле, әз бекефьм...

— Чь тә qәwьмийә, кидәра тә дешә?

— Дьле мьн... әw шәв у рож рәнәтие надә мьн...

Жь wе роже әм бун машоqе һәв. Ль сәр рйа кание әм расти һәвдӧ дьһатьн. Чьqас дьчу, әм әwqас жь кӧба дьла нәрәвәт дьбун. Чәнд мәһ кәтьнә орте, әwе мьнра гот:—дӧһ хазгине мьн һатьбун, баве мьн соз дайә, готьнә тә чьйә?

Мьн готе:—йәкә, әз тә нәдькьм, хwәде рәкмә.

Пайиз һат, әм жь зозана дагәрйанә гӧнд.

Əwe гот:—фланкəс, каре дəwата мьн дькьн, we зутьре мьн бьвьн, ле готьна тə чьйə?

— Дьле мьн нəэшинə, брина дьле мьн курə, һəта wи чахи хwəде рəһмə.

Се-чар нəфте кəтьн орте, əwe гот:—ахьр we мьн бьвьн, готьна тə чьйə? На əз wи хорти ньзнакьм, əз тə ньздькьм, дьхwазьм əм мqим һəвра бьн...

Бəдəwа мьн дьгрйа, чəвед мьн дьнһери, һивйа щаба мьн бу. Əз жи дьгриам, ле дьле хwəда...

Жь we роже гəлə сал дəрбаз бунə. Qрава пайизе данийə сəр поре мьн. Ава канйе бь лулава анинə дуз орта гӧнд.

Гəлə сал дəрбазбунə, гəлə qəwмандьн qəwминə. Сӧр у сəрма звьстана əмре хwə əз иди педьнəсьм. Ле чьqас жь келəка канйе дəрбаз дьбьм, мьн тьре əw qиза бəдəw һе һивйа мьнə у чəвед мьн дьнһерə. «Ахьр готьна тə чьйə...»?

НƏWАСА ДЬЛ

Əwи пе блуре кəрие пез дьчеранд, дьбьр сəр аве у берие. Гьшка дьготьн:—«мqамед wи беqӧсурьн, зəф рьнд ль һəв тинə».

Дьqəwми мəрйа жь дəнге блура wи qасəки хəбата хwə дьһиштьн, хwə биркьри гӧһдарбун, паше ахине кур дькшандьн, дьһиштьн, дьчун.

Гава əwи колозе хwə qот дькьр, блуре дьхьст, щарна нериед рудьреж минани калəмера руе хwə дьнəжандьн, һеди-һеди бəрбь wи дьһатьн, дьсəкьнин, минани мəрйа лəзəки дуз чəвед wи дьнһерин у диса дəст бь черə дькьрьн.

Əwи жь нава беривана qизəкə бəдəw бьжарт, кьвш кьр. Растə, əwe нə дьстьра, нə саз, тел-тəмбуре we һəбун, нə жи хəбəрдьда, ле əw жь диндəрəка we тер нəдьбу, ньзмəкар дьма.

Əwə мжулбуйи, чапьк-чапьк пəз дьда бери. Берйвана бəжнбльндə, навкелзрав у чəврəш, щарна гӧлийед хwəйə рəш у дреж минани тирəмəра растдькьр, давитə сəр навмьла хwə.

Бьлурван һəрро чəвед хwə дькӧта беривана

616—8

жирə-бəдəw, нəтербуйи мезə дькьр, кəта хəбата берие кӧта дьбу.

Бəдəwe тӧ щара дəнге хwə wира нəдькьр, һьлбəт кəсаб дькьр — кəwаса дьле wи хорти ӧса дьхwазə.

Əw у беривана бəдəw дь нава гашла тəбиийəта зозане һəма ӧса бе ду, нава хwəда дьшəwьтин, ле аликива жи дӧ гӧлед wандəра бона һəвдӧ рож бь рож вəдьбун, рож бь рож бинхwəш дьбун.

Рожəке жи бəри эваре, əwи минани һəрщара, бнəтəра зозане кəрие пез дьчеранд у пера жи бона дьле хwəйи нəрəкəт блуре дьхьст у дьстра.

Тəрие һеди-һеди əрд һьлдьчни, əwe кəму тьшт бьн хwəда вəшарт.

Wəдəки шунда qəй бина кӧлилка һат гӧһастьн, тəе бьгота əw һе бинхwəш бун.

Жь дəнге блуре пенəньсийа, кӧлилкəк wа һатйə сəкьнийə келəка wи.

Əwи бəре хwə гӧһаст алие кӧлилка сəкьни...

Əwe наве wи һьлда, əwи жи наве wе. «Гдно, бəхте тəмə, лома нəкə, дьле мьн əз анимə вьра».

Щəде wана wəкə сəвəтəки wе шəва хwəшə ширьн, кəрие пез, кӧлилк у апьнщие wий рəш бун, бае зрав жи чаwа херхазики дьлован, бь назəни рамусан дьда һəрдӧ щаһьла.

Тəбиийəт бь рəвмəдари пе гəрда хwəй шəве сӧра wан щаһьла вəшартьбу.

Беривана бəдəw дəнге хwə нəдькьр, һьлбəт кəwаса дьле wе ӧса дьхwəст.

ЛАWЬКЕ ДƏЛАЛ

Лаwьке дəлал, мьн заньбу сӧра дьле тə чь бу, гава тӧ дьгəрйай нава мерг у чимана, дьчуйи нава гəлие кур, рудьньшти нава кӧлилка, хwə дьгьрт бьн сйа знара. Тə хwə вəдьшарт щики хəwлə, чардоре хwə дьнһери, чəвед хwə дьqəрманд. Мьн заньбу сӧра дьле тə чь бу.

Гава кəрие пəзе Кəлəш бəр дəре мала wəра дəрбаз дьбу, тə ахине кур дькшанд, тə бира хwəда чəнд мие бəрдир дьжмарт, паше тə мкина квел дьнһери, диса дькьр ахин.

Мьн сӧра дьле тə заньбу, мьн заньбу шəре дьле тə чь бу.

Ахин, шəр у дəwа дьле тə нə əw бу, wəки qəwəта тə нəдьгһишт пенщи ми, мкинəкə квел бьшанда бəр дəре мала баве мьн у тə əз бьбрама бука малə баве хwə.

Лаwьке дəлал, мьн заньбу сӧра дьле тə чь бу. Һерса дьле тə бона əдəте зəмане һена калбаве мə бу.

Дә'wәтада тә кем дьстра, кем дьлист, qәй жь мqам у глие кламе тә дәрд дьбари.

Сәре тә кәртьм бәржеркьри бу. Тә кем хәбәрдьда. Пәзе бәрдир у мкина кнел мqим бәр ч'ә'вед тә бун.

Хwәстьна тә әw бу, әз бьбйама бука мала баве тә.

Лаwьке дәлал, мьн заньбу гранйа баре дьле тә чьqас бу.

ЗАР'ОТИЙА МЬН

Зар'отийа хwә нахwәзьн бинмә бире, әw гәләк зәлулә. Щаһьлтйа мьн жи жь we гәштьр нинә.

Дә, чьqас нәбә мьн жи ангори хwә зар'оти дәрбазкьрйә. Р'ожәкә нәбиркьри т'ӧщара ль бәр ч'ә'вед мьн начә.

Әз бәр бәрха бум у пе кәwканйе хwәр'а кә-вьра давит. Щарәке мьн нишана ч'викәке гьрт. Ч'вике баске хwә бльндкьр, кӧ бьфьр'йа, ле кәвьре мьн авитьбу, баске we кәт.

Әз гәлә шабум у чьqас qәwәт мьнда һәбу бәзйам бәрбь ч'вике. Баске we пева дарда бубу, ле диса ль сәр ә'рде зу-зу дьчу. Мьн әw гьрт.

Ч'вик дәсте мьнда, сәкьним у хели wә'дә ль we дьнһер'и. Жь баске we хун дьһат, ч'ә'вкьнге хwә дьгьрт у вәдькьр.

Хwәзьл мьн змане we фә'мкьра. Ньшкева р'әкмәкә ӧса кәтә дьле мьн, wәки ль сәр кьрьна хwә п'ошманбум у гәлә бәр хwә кәтьм, ле-ле бу әз бьгрийама.

Мьн търе мьнра хәбәр дьдә у ԛәй двежә:

— Ахьр тә чьра әв йәк ани сәре мьн? Чьра мьн чь зрар дабу тә? Чьра чьвтә-чьвта мә, чвика, хәмләкә кем бу бона тәбийәте?...

Ох, гоҏе сәре мьн дьбун шжжу. Мьн бәрхе хwә бәрдабу, кәтьбум нәйра чвике.

Мьн чвик бьрә мал у кьрә бьн чапукәкә чук. Дьхwаст әwе ԛәнщкьра у паше бәрда.

Нан у ав дани бәр.

Бәри эваре, гава мьн бәрх анинә мале, бь ләз чумә бәрбь чвике. Чапук фәсал һьлбьри, дит wәки чвика бәләнгаз ньшк кәтьбу ль сәр әрде.

Әз кәлогьрибум...

Жь wе роже шунда, кәwканийе хwә мьн иди нәдьда хәбтандьне, дәwсą ԛанше пьшта хwә гьредьда.

Заротйа хwә нахwәзьм бинмә бира хwә, чьмки сәрһатйа чвике рәнәтие надә мьн.

БЬЛБЬЛ

Зозанада, тәви һәвала мә пәсари, кол у ԛьрш топдькьрьн.

Мьн бһист дәнге клама бьлбьләки, кӧ руньштьбу нава кӧлилка у зәлул дьстра. Жь wи дәнги мьн хwә ьнда кьр, сәкьним, гӧһдари дькьр. Бае зрав ахина дьле бьлбьл жи тәви бина кӧлилка дани. Һәвал жь мьн дур кәтьн, чун. Мьн гӧһ нәда wана.

Пәй дитьна бьлбьл мьн хwәст бь ләз һәрьм, бьгһижьм һәвала, ле бьлбьл фьри, сәкьни пешйа мьн у баске хwәйи шкәсти нишани мьн да. Мьн кӧ баске шкәсти дит, хwә әглә кьр у жь һәвала пашда мам.

Бьлбьл ьди нә дьстра, һәр баске хwәйи шкәсти нишан дьда у дуз чәвед мьн дьнһери.

Wәдә эгеще дәрбаз бу. Хwәст жь бьлбьл бьԛәтьм, һәрьм, ле әwи һәрщар баске хwәйи шкәсти нишани мьн дьда. Хафлԛәда руньштьбум нава кӧлилка, тәви бьлбьл, мьн ньзанбу кедәремә у чь дькьм.

Чәнд нqьткед гӧләав пәкйан сәр сурәте мьн, дьле мьн зу-зу дькӧта. Һәвалед мьн гһиштьнә конед хwә. Сәре хwә бәржеркьри, незики зозане дьбум.

Нава нәwале бьлбьл щара пашьн баске хwәйи шкәсти кишани мьнда. Ньшкева жь алие зозане наве мьн һьлдан, гази мьн дькьрьн.

Баре хwә һьлда, жь бьлбьл qәтйам. Пәй хwә нһери, бьлбьл дьнәлйа.

Бьлбьләк р̓уньштьбу нава кӧлилка у бь дәнгәки вәлул дьстра.

Сәрәщәм

Бьн гәнще тәва р̓ӧкрәкм у гәрмда

Поэм

ԚАЛЧ'ИЧ'ӘКЕД ЛИРИКАЕ

УСЬВЕ БӘК'О

К'ӘСКӘСОР

Р'едактор ӘМИНЕ Ә'ВДАЛ
Р'едактора нәширәте у коректора контрол Э. БӘК'ОЕВА
Шькльк'еш: АН. ГАСПАРЙАН
Р'едакторе бедәwн. Р. БЕДРОСЙАН
Т'ехредактор В. ГАЛСТЙАН

ВФ 07084 Т'әмбә 616 Тираж 500

К'аг'әз $84\times108^{1}/_{32}$, бәлгнәшьре мәнгәне 7,75
Бәлгнәшре нәширәте 3,6
Бона нәшьре һатйә спартьн 15/I с. 1961
Бона нәшркьрне һатйә ԛолкьрн I/VII с. 1961
Ԛимәт 33 к.

Нәшрхана I-е идара һайполиграфһрате,
Ереван, соԛаԛа Алавердйан № 65, с. 1961.